

КНИГА ЗА УЧИТЕЛЯ

Илияна Кръстева Виолета Герджикова Бойко Пенчев Олга Попова

ЛИТЕРАТУРА

8. клас

И КСОНЪ КОНСТАНТЪ КЪ, ВЪ НОВЪ ПРЪСАДСКИ
ПТРА, И ДАЖЕ БЪ ЦРЪВНИЗЛАДА, КИСТА
ПТИНЪ, ДАТНЪ ТАШЕЖЕ СИ КЕЛНЕСКИ ПОСН
ЖЕ ОСТРОВЪ, И ВЪ СЛОУБИНЦА И НА ВЪТНИКЪ
ЦРЪКЪ ЦА СВОГО ВЪ ПРАВДЪ ЗАКААЛЪТЪ, И СЪ
ИИ ДИ ДИЗНЪ ИАМЪ ТЪ ВЪ ВЪ ВЪ ВЪ ВЪ ВЪ ВЪ
САМО ДЪ ЖЦА И ДИ НА РЪ ДИ ИИ НА РИЦА АХЪ, ПО
ГОНАТЪ, ЗА НЕ ГЛАВА КЪ СЪ ХОДА НА БРАТЪ НА
ЦРЪВНО КСИАНДНА БРАДНАГО. *Српски*

Издателство
Будвест 2000

КНИГА ЗА УЧИТЕЛЯ
ЛИТЕРАТУРА
за 8. клас

Автори

- © Илияна Йорданова Кръстева, 2017
- © Виолета Петрова Герджикова, 2017
- © Бойко Пенчев Пенчев, 2017
- © Олга Ставрева Попова, 2017

Графичен дизайн

- © Ивац Иванов Христов, 2017

Издателство

- © Булвест 2000, 2017
- ISBN 978-954-18-1059-0

ПРЕДГОВОР

Книгата за учителя по литература за 8. клас (по-нататък: *Книгата*) е предназначена да помогне на учителя в организирането и реализирането на уроците по литература в осми клас. В нея авторите предлагат информация за:

- особеностите на обучението по литература в осми клас;
- знанията и уменията по литература, които осмокласниците трябва да са овладели в предишните класове;
- структурата, предназначението и предимствата на отделните елементи на учебния комплект по литература;
- педагогическата технология, използвана за реализиране на учебната програма в учебния комплект по литература – методи, похвати, форми и средства, възможности за проверка, оценка и самооценка на знанията и на уменията на учениците.

В *Книгата* са включени примерно годишно разпределение и методически разработки на всички теми на уроци, предложени в учебника. Всяка разработка осигурява информация за:

- опорните знания, умения и понятия, на които учителят може да се опре в часовете за нови знания, упражнение, обобщение и преговор;
- знанията, които трябва да се актуализират;
- съдържателните акценти и ресурсите, чрез които могат да се реализират очакваните резултати;
- допълнителни дейности и задачи за ученици, които се справят по-бързо и успешно с предвиденото учебно съдържание;
- верните отговори на тестовите задачи.

В края на *Книгата* са приложени учебната програма по български език и литература, компонент литература, за осми клас и изисквания за резултатите от обучението по учебния предмет български език и литература, компонент литература (държавния образователен стандарт за първия гимназиален етап).

Авторският колектив се надява, че предложените в *Книгата* информация, теоретични сведения и насоки за конкретни практически дейности ще помогнат на учителите да съчетаят по най-успешния начин собствените си идеи и предпочитания с нормативните изисквания към организацията на учебния процес, за да постигнат оптимални резултати в часовете по литература във всеки клас.

Пожелаваме приятна и ползотворна работа!

Авторите

ОСОБЕНОСТИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ЛИТЕРАТУРА В 8. КЛАС

Същността на феномена художествена словесност не може да бъде изяснен от учителя, не може да бъде разбран от учениците, ако не се познават и не се отчитат техните психо-физически особености и литературна подготовка. Различни науки като психология, педагогика, методика, социология, литературознание и др. се занимават с проблемите, свързани с възприемателните способности на учениците. Вече много се знае за ученика като читател, за закономерностите в неговото литературно развитие, както и за зависимостта между възрастови особености, житейски опит и литературно образование.

Психолозите определят три основни стадия в развитието на младежите: ранна юношеска възраст (10 – 12 години), старша (зряла) юношеска възраст (13 – 14 години) и период на ранна младост (15 – 18 години).

Учениците от осми клас на българското училище можем да съотнесем към края на втората и началото на третата възрастова група: зрялата юношеска възраст (13 – 14 години) и периода на ранната младост (15 – 18 години). Наистина литературното и общото умствено развитие на учениците се формира по различни закони, но е несъмнено, че между тях съществува връзка. Според изследователите границите на основните етапи в литературното развитие на учениците в общи линии съвпадат с характерните особености на посочените възрастови групи. Разбира се, трябва да се има предвид, че всяко деление на подрастващите във възрастови групи е условно, тъй като тяхното развитие зависи не само от възрастта, но и от най-различни фактори: от духовното израстване на всеки човек, от социалните, битовите, психологическите условия, при които той живее и се възпитава, и не на последно място – от неговите индивидуални възможности.

Във възрастовата характеристика на учениците от една възрастова група въпреки различията, които има дори в един клас, са налице и редица общи тенденции. Ще набележим точно тези общи черти в развитието на учениците от осми клас, защото те трябва неминуемо да бъдат отчитани, за да се постигне следването на принципа достъпност.

Краят на зрялата юношеска възраст и началото на ранната младост, в която са осмокласниците, обхваща годините, когато те откриват за себе си нов свят от преживявано, побуди и влечения. Това прави техните възприятия много по-сложни от тези на учениците от прогимназиалните класове.

По-сложно става и отношението към действителността, която ги заобикаля. Погледът на юношата от тази възраст е обърнат към света и това му позволява, въпреки цялата си наивност, все пак да подхожда към произведението като към обективна ценност. Затова в обучението по литература се налага да се търсят такива форми на анализ, при които органично биха се свързали индивидуалните оценки, стремежът на учениците към изява и изработването на обективна оценка за творбата. А възпитаването на читателски качества у юношите от този преходен период в тяхното израстване и личностно оформяне (14 – 15 години) в много по-голяма степен, отколкото при малките, трябва да цели формиране на теоретико-литературни знания и преди всичко на обективни критерии за подход към произведението. В осми клас читателската култура на учениците вече би трябвало да се издигне на ново равнище. Това означава да се развият естетическото възприемане, възпроизвеждащото въображение, логическата мисъл, паметта, т.е. учениците трябва да бъдат възпитавани да мислят литературно.

Индивидуалната нагласа и развитието на личността на ученика започва определено да влияе върху възприемането на изкуството, чувствително се открояват различията в зависимост от начетеността на осмокласниците, от техните знания, критерии, заинтересоваността от предмета и т.н. Не бива да се подценява и обстоятелството, че учениците идват от различни класове, понякога и от различни училища и се сформира нов колектив. Поради това фронталната работа с целия клас е много затруднена и съответно рязко нараства значението на индивидуалния подход към различните групи ученици. На едни от осмокласниците трябва да се помогне да вникнат в обективния смисъл на произведението, без да се нарушава техният интерес към личните преживявания; при други, обратно, трябва да се развива личният подход към литературата; при трети е важно да не се загуби способността да мислят образно, а понякога трябва да се възпитава най-напред езиковата им култура.

Осми клас се явява първият в гимназиалния етап. В този клас започва изучаването на културните епохи в развитието на Европа. С работата в седми клас е осъществен преходът между прогимназиален и гимназиален етап в образованието, променен е подходът към литературния текст, сменени са съответно и методическите форми на работа, повишени са изискванията при анализа и

интерпретирането на художествения текст. За да се осъществи приемственост в работата между седми и осми клас, трябва да се използват знанията и уменията на учениците за работа върху художествен текст, познанията им върху понятията от теорията на литературата, уменията им да създават писмен и устен текст. Това налага да се отчита изученото до седми клас включително.

В осми клас, като начален за гимназиалния етап, продължава работата за развиване и усъвършенстване на литературната компетентност. В резултат на обучението по литература в края на седми клас учениците трябва да са овладели определен обем от знания и умения, повишаващи литературната компетентност, чрез която се достига до определено равнище на социокултурна компетентност.

На какво ниво е литературната подготовка на учениците до осми клас:

- до седми клас се развиват и допълват представите за художествената образност;

- изградени са познания за художествената условност на творбите и на изображения в тях художествен свят; в контекста на съпоставката между различните видове словесно изкуство е осмислена взаимовръзката реалност – художествен свят;

- познава се значението на понятията *повторение, сравнение, олицетворение, пряко и преносно значение, промени в словоредата*;

- осмислени са на практическо ниво представи за стиховата организация на текста;

- на практическо и теоретично равнище са изградени знания за различните типове художествена словесност: *мит, фолклор, литература*, и за фолклорните жанрове: *приказка, народна песен, легенда*; на емпирично равнище са обогатени знанията за специфичния характер на литературните жанрове: *стихотворение, авторска приказка, разказ, роман*; въведени са новите жанрови понятия *повест, ода, балада, елегия*;

- формирани са теоретични познания, свързани със съдържателните, структурните и комуникативните особености на творбите и на техния образен свят: *фабула, сюжет, композиция, предметна обстановка, лирически говорител, лирически герой, епизод, време и пространство, конфликт, образ на героя*.

До седми клас у учениците са изградени умения:

- да коментират моралните и нравствените ценности и представи, изразени в художествените произведения, и да ги съпоставят с личния и обществения си опит;

- да откриват и коментират проявените в творбите образи като израз на определени ценности и идеи;

- да осмислят общочовешките представи за добро – зло, красиво – грозно, справедливо – несправедливо;

- да изразяват нравствена оценка за събитията и героите в произведенията и да посочват причините за нея;

- да открояват различията между етническата националната и гражданската национална общност;

- да извеждат особеностите на художествения свят на творбите (историческа епоха, идейна проблематика, основни конфликти и герои);

- да съпоставят художествени творби от различни култури и епохи, като търсят общото и различното.

До седми клас са изградени следните знания и умения, свързани с комуникативните практики на устното и на писменото общуване:

- знания за структурата на изказването;

- умения за изготвяне на план и за събиране на информация по зададена тема;

- знания за основните части на писмения текст и за тяхната функция;

- умения за анализиране на текстове с оглед на тяхната структура;

- знания за същността и структурата на включените в програмата за съответния клас учебни жанрове и умения за създаване на: *трансформиращ преразказ, разказ по въображение, разказ по зададени опори, характеристика на герой, описание на пейзаж в художествен текст, сбит преразказ, описание на предметна обстановка в художествен текст, отговор на литературен въпрос, разказ по преживяно*.

За да се осъществи плавен и пълноценен преход към литературното обучение в осми клас, е необходимо при началния преговор да се актуализират знанията и уменията, придобити в седми клас. Ако се установят пропуски, те своевременно трябва да се запълнят с индивидуална работа във всеки конкретен клас.

УЧЕБЕН КОМПЛЕКТ ПО ЛИТЕРАТУРА ЗА 8. КЛАС НА ИЗДАТЕЛСТВО „БУЛВЕСТ 2000“

Учебният комплект по литература за 8. клас на издателство „Булвест 2000“ включва *учебник, електронен вариант на учебника, комплект работни листове, книга за учителя*. Всички компоненти от учебния комплект са съобразени с Държавните образователни стандарти за учебно съдържание по литература за 8. клас и с учебната програма по литература за 8. клас от 2016 г. Учебникът по литература, електронният му вариант и работните листове са свързани помежду си методически и структурно, като взаимно се допълват. Така например в учебника и в работните листове рубриците са озаглавени по сходен начин, за да ориентират и учителите, и учениците във вида на задачите и целта, с която се изпълняват. Част от упражненията от учебника, които са предвидени за писмено изпълнение (попълване на таблици, изработване на схеми и др.), са включени в работните листове с предвидени редове за писане. Използването на целия комплект дава възможност да се работи през цялата година пълноценно и целенасочено както в задължителните, така и в избираемите часове по литература. Реализирането на очакваните резултати, заложи в програмата, може да се постигне, ако се следва предложението в учебника и в помагалата методически апарат.

1. Учебникът по литература за 8. клас – съдържателни, структурни и функционални особености

Структурата на учебника по литература за 8. клас се определя от спецификата на литературата като изкуство и като учебен предмет, от конкретните цели и задачи (според ДОС) и от психо-физическото равнище на учениците.

В учебника се следва хисторическият принцип – включени са художествените текстове или откъси от тях, предвидени за изучаване от учебната програма.

В началото на учебника са обяснени рубриците към уроците и условните знаци, използвани в него.

Текстовете са придружени от богат илюстративен материал, който по различен начин онагледява смисъла на изучаваните произведения.

Уроците са организирани в **четири раздела**, определени от учебната програма:

- I. Античност
- II. Средновековие
- III. Ренесанс
- IV. Създаване на есе

Към всеки художествен текст е предложена пълна урочна система. Тя е определена от смисловата натовареност на текста и от възрастовите особености на осмокласниците. Учителите ще бъдат улеснени от включените отделни уроци за *нови знания* и за *упражнения*. Темите на различните видове уроци са изписани на подложки с различен цвят, което ги прави лесно разпознаваеми (за нови знания – подложка в червено), за упражнения – подложка в синьо.

Очакваните резултати, заложи в програмата, се постигат в резултат на това, че всички уроци към един художествен текст са взаимно свързани и йерархически подчинени на водещата тема в интерпретацията. За реализацията на уроците от голямо значение са логически добре подобрите рубрики, които дават знания, припомнят знания, организират самостоятелното мислене на учениците и прилагането на наученото.

Рубриците са:

- Да припомним
- Да прочетем текста
- Да разтълкуваме текста
- Да приложим
- Работа по проект
- Да напишем есе по морален проблем
- Дискусионен клуб
- Енциклопедия
- Речник

Да припомним наученото – припомня и затвърждава знания от предишни класове.

Да прочетем текста – предлага на учениците изучавания текст или откъс от него.

Да разтълкуваме текста – предлага въпроси и задачи, които осигуряват възможности за различни прочити на текстовете. Към някои по-трудни въпроси има редица помощни, които подпомагат учениците, от една страна, да проникнат по-задълбочено в текста и да постигнат неговото по-пълно осмисляне, от друга страна, да създават цялостен и пълен устен или писмен отговор. Представя примерни анализи на изучаваните художествени текстове и помага на учениците да отговорят на въпросите.

Да приложим – съдържа конкретни задачи, чрез изпълнението на които се формират умения за създаване на устен и на писмен текст, за сравняване и съпоставка и др.

Работа по проект – съдържа конкретни задачи за работа в екип по проект.

Да напишем есе по морален проблем – съдържа примерни теми за създаване на есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван художествен текст или в откъс от него.

Дискусионен клуб – предлага теми за дискусии, които свързват изучаваните художествени текстове с проблемите в реалния живот и дават възможност да се защити лична позиция.

Енциклопедия – дава сведения от различни области на науката и живота.

Речник – дава тълкуване на непознати думи или понятия, както и въвежда новите понятия от учебната програма. Някои от новите понятия, които изискват по-детайлно изясняване, са въведени в урочните статии.

Да проверим – предлага тестови задачи за проверка, оценка и самооценка на знанията и уменията. Рубриката се появява в края на всеки раздел. За установяването на равнището на знанията и уменията в началото на учебната година, след всеки раздел и в края на учебната година се предлагат два варианта на тестови задачи (8 или 9 – с предложени отговори, от които верен е само един, и 1 или 2 – за създаване на писмен текст).

В урочната система строго определено място имат *уроците за обобщение* и за *преговор*. След всеки раздел е предвиден урок за обобщение (подложка в зелено). Той синтезира и свързва всички теми и проблеми в изучените художествени текстове от раздела. В него чрез съпоставки между изучените произведения се извеждат принципни положения и се дават фонови знания.

Предложени са две теми за *преговор* (подложка в лилаво) – в началото и в края на учебника.

В края на учебника са включени четири приложения – „Боговете на древните гърци“, „Литературно общуване“, „Литературни жанрове през Българското средновековие“ и „Литературните жанрове през Ренесанса“.

2. Особенности на електронния вариант на учебника по литература за 8. клас

Електронният вариант на учебника по литература за 8. клас на издателство „Булвест 2000“ е предназначен за работа в клас под непосредственото ръководство на учителя и за самостоятелна работа на учениците. Той може да подпомогне преподавателите при подготовката им за провеждане на уроците, да направи груповата работа с учениците в час по-забавна, по-интересна и по-успешна чрез използването на разнообразни електронни про-

дукти, осигуряващи прилагането на съвременни интерактивни методи и техники в учебния процес.

Електронният вариант на учебника по литература за 8. клас включва:

- **Всички урочни статии от книжното тяло** на учебника, достъпни като електронен продукт;
- **интерактивни задачи и упражнения** към урочните статии с разнообразен формат;
- **аудиоматериали**, съдържащи изпълнения на изучавани художествени текстове;
- **мултимедийни разработки** с информация за живота и творчеството на изучаваните автори, както и допълнителна информация;
- **графични материали**, включващи отделни фотографии и галерии със снимки, онагледяващи изучаваните текстове;
- **алгоритми и образци** за създаване на ученически текстове;
- **линкове** към интересни обекти в интернет, които обогатяват задължителното учебно съдържание;
- **различни по формат тестови задачи** за проверка и оценка на знанията и уменията на учениците.

Електронният учебник по литература за 8. клас дава на учителя следните възможности:

- **да преподава** предвиденото от програмата учебно съдържание, като активизира различни рецептори на учениците и по този начин да оптимизира възприемането и осмислянето на информацията;
- **да актуализира** своевременно и в желан обем информация, изучавана в предишни часове;
- **да затвърдява** знания и умения, при овладяването на които учениците срещат трудности;
- **да олекотява** осмислянето на учебното съдържание чрез акцентирание на отделни елементи от урока, като използва всички инструменти, които предоставя софтуерният продукт;
- **да онагледява** учебния материал чрез визуални и звукови средства;
- **да въвежда** по своя преценка допълнителна информация по всяка тема от включеното в учебниците съдържание;
- **да осъществява** ефективни междупредметни връзки;
- **да повишава качеството на проверката и оценката** на знанията и уменията, овладени от учениците, чрез използване на мултимедийно представени задачи с разнообразен формат;
- **да поставя индивидуални задачи на всеки ученик**, да си разменя бележки и съобщения с учениците и много други активности.

Електронният учебник по литература за 8. клас може да се използва в онлайн (с интернет) режим, а след изтегляне на електронните учебници и ресурсите – и в офлайн (без интернет) режим. Електронната платформа позволява достъп по всяко време от всяко място до учебното съдържание от стационарни (персонални компютри, лаптопи) и различни мобилни устройства (смартфони, таблети) с различни платформи Windows, Android и iOS. Всяка актуализация на учебното съдържание се появява автоматично в библиотеката на потребителя.

Чрез използването на електронния вариант на учебника по литература за 8. клас в обучението се прилагат на практика дидактическите принципи *нагледност* и *активност*. Работата с електронния вариант на учебника не трябва да е самоцелна. Необходимо е използването му по време на уроците да се съчетава функционално с традиционните средства на обучение.

3. Специфика на комплекта работни листове по литература за 8. клас

Помагалото е предназначен да организира работата на учениците в часовете по литература и да ги направи по-активни. С него се цели да се помогне на осмокласниците и в самоподготовката им у дома, да им се даде възможност по-задълбочено и пълноценно да усвоят предвиденото от програмата учебно съдържание.

Упражненията и задачите в работните листове дават възможност на преподавателите да проверят наученото от учениците под формата на упражнения в час и/или на домашни или контролни упражнения. Чрез тях могат да получат конкретна обратна информация за усвоените знания и умения, както и да преценят развитието на своите ученици, като проследят работата им в помагалото в рамките на срока или на учебната година.

Тъй като във всеки работен лист е предвидено място за изпълнение на задачите, помагалото замества тетраките за работа в клас, за домашна работа, за писмени упражнения и за контролни работи.

Комплектът съдържа **общо 32 работни листа**, от които:

- 22 работни листа, обхващащи всички теми от учебното съдържание на програмата по литература за 8. клас;
- 3 работни листа с тестови задачи за проверка и оценка на знанията;
- 7 работни листа за създаване на есе по морален проблем, интерпретиран в изучен (откъс от) литературен текст;
- Верните отговори на тестовите задачи;

- скала за превръщане на получените точки от тестовите задачи в цифрова оценка.

Задачите и упражненията във всеки работен лист са разнообразни по съдържание и по начин на изпълнение – попълване на таблици и схеми, формулиране на тема, откриване на верни твърдения, съпоставяне на два текста, характеризирани на герои, създаване на теза за дискусия по морален проблем и на план за публично изказване и т.н.

Задачите и упражненията към всяка тема са разпределени в следните рубрики:

- **Да затвърдим и разширим знанията** – включва задачи, с които се затвърдяват и разширяват знания, свързани с теоретични постановки, с конкретни литературни термини и понятия, с художествената специфика на изучаваните текстове.
- **Да разтълкуваме художествения текст** – предлага упражнения и задачи за наблюдение, анализ, тълкуване и интерпретация.
- **Да приложим наученото** – задачите и упражненията са насочени към практическото прилагане на придобитите знания и умения.
- **Да дискутираме** – предлага задачи за участие в дискусии и в публични изказвания по проблеми, интерпретирани в изучаваните художествени текстове.

Предложените тестови задачи са два вида. Първият вид са задачи с четири посочени отговора, от които верен е само един, а вторият – задачи, изискващи от учениците да формулират теза по конкретен проблем. Всяка задача е оценена според трудността ѝ с различен брой точки. Максималният брой точки от всички задачи е 24.

Работните листове по литература дават възможност на учениците:

- да усвояват по-успешно и задълбочено знанията и уменията, предвидени от програмата по литература;
- да актуализират стари знания, необходими им при подготовката за различни видове изпитвания;
- да развият уменията си за създаване на собствени текстове и за решаване на тестови задачи.

С новото помагало учителите могат да организират по-успешно работата в часовете по литература, като предложат на учениците си:

- индивидуални задачи, съобразени с възможностите и интересите на всеки от тях;
- групови упражнения и задачи, развиващи уменията за работа в екип;
- различни по формат тестови задачи за обективно оценяване на знанията и уменията на учениците

4. Книга за учителя – предназначение и съдържание

Книгата за учителя представя особеностите на обучението по литература в осми клас, като акцентира върху възрастовите особености и рецептивните възможности на осмокласниците. Тя дава необходимата на учителя информация за съдържанието, структурата и предимствата на учебника, на помагалото „Комплект работни листове по литература за 8. клас“ и на електронния вариант на

учебника по литература. Предлага насоки за тяхното рационално използване в различните видове часове през учебната година.

Книгата за учителя включва: учебна програма по български език и литература, компонент *литература* за 8. клас (общообразователна подготовка), откъс от ДОС, примерно годишно разпределение, методически идеи и указания за реализиране на всички теми, включени в учебника.

ПЕДАГОГИЧЕСКА ТЕХНОЛОГИЯ, ИЗПОЛЗВАНА ЗА РЕАЛИЗИРАНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА В УЧЕБНИЯ КОМПЛЕКТ ПО ЛИТЕРАТУРА

1. Педагогическата технология като процедура

Педагогическата технология в съвременното обучение се разбира като процедура, която обединява различни операции по конструиране, формиране и контрол на знания, умения и навици, съобразени с поставените цели. Докато познатите учебни методи показват само по какъв начин се осъществява учебната дейност, то педагогическата технология вече се разбира като цялостна процедура, която включва повече компоненти:

- *цел;*
- *научни идеи, на които се опира;*
- *система от дейности на учителя и на ученика;*
- *резултати и др.*

Специално внимание отново трябва да се отдели на предварителното осмисляне и избора на подходите, методите, средствата и условията, чрез които се постигат заложените според програмата цели.

Оценката на резултатите от обучението показва качеството на постигнатото в образователния процес. В учебния комплект по литература авторите залагат на следните педагогически технологии:

• **Учене, основано на опит върху познание**

Например при изучаването на „Античността като културна епоха“ се представя моделът за работа върху културна епоха. Тълкуването на всички останали периоди, изучавани в следващи часове („Средновековие“, „Ренесанс“), се основава на опита, който се получава от неколкото прилагане на посочения модел. Или при изучаването на откъси от първа песен на Омировата „Илиада“ се представя моделът на работа върху старогръцки епос, който се прилага и при следващите песни. Така се постигат обогатяване и затвърдяване на знанията и изграждане на умения.

• **Проблемно базирано обучение**

Художествените текстове, които се изучават в училище, откриват широка възможност за проблемно базирано обучение. Те са класически произведения от античната, старобългарската и от западноевропейската ренесансова литература и поставят значими проблеми – *личностни* (напр. за гнева, отмъщението, страстта, ревността в някои от песните на „Илиада“, в „Любов“ от Сафо, в „Хамлет“ или в сонетите на Шекспир), *колективни* (напр. за колективното единство в „Илиада“ или за ролята на книжовността и богослужението на роден език в старобългарската

литература), *общочовешки* (напр. за моралния избор, за смисъла на съществуването, за любовта, за смъртта и т.н. в почти всички произведения).

Проблемно базираното обучение в учебника се постига главно чрез дискуссионни елементи и есета, теми за които са предложени към всеки художествен текст. Например върху „Илиада“ елемент на дискусия е задачата за защита на едно от няколко предложени твърдения (формулирани като теми за есе), а натрупаният опит да изразяват лична позиция и да се аргументират, учениците използват при участието си в дискусии в следващите часове.

• **Проектно ориентираното обучение**

В учебника се предлагат редица проекти за изпълнение от учениците. Те са свързани с търсене, откриване и систематизиране на информация, която трябва да се илюстрира с подходящи материали (снимки, рисунки и др.) и да се представи под формата на мултимедийна презентация. Работата по такива задачи изисква учениците да работят по групи и да координират дейностите си. Така се създават умения за работа в екип.

• **Развитие на критическото мислене чрез четене и писане**

Развитието на критическото мислене на учениците се постига чрез прилагането на анализ и интерпретация на художествения текст. Тези дейности в учебника са организирани пряко чрез рубриците „Да разтълкуваме текста“ и „Да напишем есе по морален проблем“. Авторите гледат концепцията си на визията, че художественият текст е многозначен и многопластов и не позволява еднозначно тълкуване. Това разбиране постепенно възпитава у учениците критическо мислене. То трябва да се проявява и при четенето на художествения текст, и при писането за него.

2. Методи, похвати, форми и средства, използвани в учебника

Трябва да се има предвид, че в зависимост от възрастта на учениците неминуемо доминира един от следните методи: *евристичен*, *репродуктивен* и *изследователски*. Неоснователно е очакването, че в осми клас трябва да бъде използван преди всичко *репродуктивен метод*. Наред с него авторите на учебника използват като основен метод *евристичния* с всички негови форми и средства. Това е про-

диктувано и от характера на съвременното обучение, което дава по-голяма свобода на учениците и търси тяхното пряко участие в учебния процес.

При осмोकласниците не може да се говори за цялостно използване на *изследователски метод*, но младото поколение не приема нещо, което не е резултат от дадено проучване и изследване. Това стои в основата на съвременната педагогическа технология. В учебника това изискване е осъществено чрез рубриците „Да приложим“ и „Дискусионен клуб“. Частичен изследователски метод се прилага и при изпълнението на проекти, които са съобразени с възрастта на учениците – провеждане на проучване, анализиране и обобщаване на откритата информация, формулиране на изводи.

Традицията в българското училище е наложила *христоматийния принцип* в учебника по литература. По тази причина след художествения текст главно място заемат въпросите и задачите като част от рубриката „Да разтълкуваме текста“, които стоят в центъра на работата в часа. Чрез тях се осъществява диалогът между учителя и учениците и се пробужда интересът, който обезпечава съучастие и осъзната съпричастност в работата на ученика. По тази причина в учебника (при всеки урок) първо стоят въпросите и задачите върху текста и цялата дейност на учителя е насочена към евристичното извеждане на отговорите. Учениците пряко трябва да участват в извеждането на тези отговори – да откриват тези отговори.

Авторите считат, че тази дейност не може да стане без допълнителна помощ. Не може да се иска ученикът да открие нещо, ако няма поне елементарна представа за явлението или не се опира на предишни знания или на опита си. Авторите последователно прокарват тези виждания при осъществяване на педагогическата технология. Това обяснява присъствието на рубриците „Да припомним“, „Да разтълкуваме текста“ и „Енциклопедия“.

Успешното използване на тези рубрики обезпечава отговорите на учениците. Децата стават активни, когато им е ясно какво ги питат, и отговарят, когато имат определени знания, когато са ангажирани емоционално, когато са съпричастни към проблемите, които се разглеждат.

Към педагогическата технология ще добавим и някои форми и средства, които са свързани с работата на учителя извън учебния час:

- *екскурзии;*
- *посещения на музеи;*
- *посещение на изложби;*

- *организиране на изложби;*
- *инсцениране на определени художествени текстове и др.*

Тази извънкласна дейност се провежда успоредно с учебната и във връзка с други изкуства и дисциплини. Това дава възможност учениците да съпоставят и оценяват самостоятелно литературните текстове и да разбират значението на междупредметните връзки.

3. Проверка, оценка и самооценка на знанията и на уменията на учениците – възможности, предложени в учебника

Няма никакво съмнение, че получаването на трайни и системни знания в значителна степен зависи от това как е организирана проверката на тези знания. Тя не трябва да се свежда от учителя до поставяне на една цифрова оценка. Проверката трябва да има обучаващ характер. В програмата е предвидено следното съотношение при формиране на срочната и на годишната оценка:

Текущи оценки от устни и от писмени изпитвания	60%
Оценки от контролни и от класни работи	20%
Оценки от групи участия (работа в час, изпълнение на домашна работа, работа по групи и др.)	20%

Текущата оценка според изискването се определя въз основа на устни и писмени изпитвания.

Оценката за *устно изпитване* се поставя върху отговорите на учениците по време на беседата. Тук не става въпрос за цифрова оценка, която се поставя на всеки ученик по даден въпрос. Тя е сумарна оценка, резултат от наблюдението на учителя върху отговорите на учениците по време на беседата. В този смисъл учителят поставя оценка на отделни ученици, но в същото време преценява състоянието на подготовката на целия клас върху определен художествен текст, върху раздел и т.н.

В съвременното литературно обучение по-голяма роля има *писменото изпитване* (не става въпрос за писмените съчинения). В учебника по литература са предложени различни видове тестови задачи за проверка, оценка и самооценка:

- за установяване на знанията и уменията в началото и в края на учебната година (тестови задачи за установяване на входното и изходното равнище);
- за установяване на знанията и уменията върху цял раздел.

Тестовите задачи са различни по формат и по трудност. Предложена е информация за точките, които носи всяка правилно решена задача, и примерна скала за превръщането на точките в цифрова оценка.

В осми клас се предвижда за изучаване следният вид писмен текст:

- есе по морален проблем, интерпретиран в изучен (откъс от) литературен текст.

В учебника се предлага не само алгоритъм за създаване на този вид писмен текст, но и алгоритъм за самооценяване и оценяване на създадения текст.

Според авторите на учебника *оценките от контролни и класни работи* не трябва да имат само цифрово изражение. За учителя те трябва да бъдат основание за преценяване на равнището на знания и умения за даден конкретен момент и да служат като ориентир за подобряване на работата му.

Оценката *от други участия* в учебната работа не трябва да се пренебрегва от учителите, защото тя допълнително мотивира учениците.

РАБОТА С УЧЕБНИКА ПО ЛИТЕРАТУРА ЗА 8. КЛАС НА ИЗДАТЕЛСТВО „БУЛВЕСТ 2000“

Според програмата по български език и литература за компонента литература са предвидени 2 часа седмично, от които 0,5 часа за развиване на комуникативните компетентности. Това означава – 72 часа по литература в рамките на учебната година, от които 18 часа са за развиване на комуникативните компетентности. Препоръчителното процентното разпределение между различните видове уроци в програмата е следното: за нови знания – 44%, за упражнения – 36%, за преговор – 6%, за обобщение – 6%, и за контролни и класни работи – 8%.

В учебника това препоръчително изискване е спазено, като са предложени:

- **29 теми** на уроци за нови знания, които трябва да се реализират в рамките на 32 часа;
- **11 теми** на уроци за упражнение, които трябва да се реализират в рамките на 26 часа;
- **2 теми** за преговор, за които са предвидени 4 часа;
- **3 теми** – за обобщение, за които са предвидени 4 часа;
- **5 места** в два варианта за контролни работи (за компонента литература се предвиждат 6 часа за контролни работи, от които 2 часа за класна работа).

От една страна, това процентно разпределение по видове уроци създава впечатление за ограничаване на учителя, особено на учителя по литература, който е склонен към по-разкрепостено мислене. Разбира се, че съществува тази опасност. От друга страна обаче, това разпределение е в съответствие с концепцията за обучение, в основата на която стои преди всичко превръщането на знанията в умения.

По принцип уроците за нови знания се отличават от тези за упражнение по цел. В обучението по литература обаче в съдържателен план те не се различават много, защото взаимно се допълват. И уроците за нови знания, и уроците за упражнение винаги са съобразени с художествения текст, който се изучава, и се подчиняват на тема, определена от него. Темите при различните видове уроци са разнообразни, но винаги са подчинени на основната идея, обективно разкрита в текста. Заедно с това те са формулирани така, че да водят до очакваните резултати, заложили в учебната програма. Всеки от двата вида уроци е звено в една верига, в която организирано и постепенно се постигат пълнота, задълбоченост и разнообразие. Така според възрастта на учениците и според

ограничения им литературен и житейски опит се изяснява художественият текст. Следва се принципът за единство на *научност* и *достъпност* – върви се от простото към сложното.

И уроците за нови знания, и уроците за упражнение са организирани предимно върху беседа с въпроси и задачи, подчинени на една тема, логически обвързани и йерархически подредени по трудност. В този смисъл няма рязка граница между двата вида уроци. Съществената разлика е, че при урока за **нови знания** учениците се запознават или с характеристиките на определена културна епоха, или със съдържанието на конкретния художествен текст – чрез самостоятелен предварителен прочит въкъщи, особено ако текстът е по-обемен, чрез прочит на учителя/на учениците или чрез изслушване на актьорско изпълнение.

Обикновено първите въпроси от рубриката „Да разтълкуваме текста“ водят към проверка на възприятията на учениците. В тази посока е и изясняването на значението на непознатите думи.

Урокът за нови знания е основан върху беседа и обикновено (с изключение на уроците за митология и за културните епохи) е организиран около следните рубрики и подрубрики:

Авторът

Да прочетем текста

Художествен текст или откъс от него

- *Информация за сюжета на непубликуваните в учебника части на художествените текстове*
- *Речник на непознатите думи*

Да разтълкуваме текста

- *Въпроси и задачи*
- *Жанрът. Художествените особености*
- *Сюжетът и композицията (за епически текстове)*
- *Композицията (за лирически текстове)*
- *Заглавието*
- *Проблемите и конфликтите*
- *Героите*
- *Ценностите, идеите, посланията*
- *Текстът в контекста на своето време*

Речник (теоретични понятия, вкл. нови понятия)

Енциклопедия

Тук е мястото да уточним, че подрубриците не се следват механично от авторите на учебника, а се прилагат творчески в зависимост от спецификата на художествения текст.

В центъра на **уроците за упражнение** стоят повторението на предишни знания и прилагането им в различна ситуация. Заедно с това тези уроци трябва

да разширят, обогатят и затвърдят знанията и уменията на учениците. Всички упражнения имат точно определена тема. Тя е следвана последователно при въпросите, върху които е организиран урокът. Така у учениците се формират знания и умения за целенасочена работа. Уроците за упражнение са организирани около следния структурен модел:

Да разтълкуваме текста

- *Въпроси и задачи*

Да приложим наученото

- *Да съпоставим*
- *Дискусионен клуб*
- *Работа по проект*
- *Да напишем есе по морален проблем*

Преговорните уроци в учебника имат конспективен характер. Като се отговаря на препоръчителното процентно разпределение, уроците за преговор са разположени в началото и в края на учебника. Урочните статии включват три компонента:

- синтезирана информация за актуализиране на знанията по темата;
- въпроси и задачи за преговор;
- илюстративен материал, подпомагащ преговора.

Първата преговорна тема е: *„В света на българската литература (или „Какво научих в часовете по литература в 7. клас“)*. Целта е да се актуализират знанията и уменията, усвоени в 7. клас, като се акцентира на онези от тях, при които учениците срещат по-големи трудности. Предложените по темата упражнения и задачи са съобразени с теста за установяване на входното равнище на знания и умения.

Втората преговорна тема е: *„Литературата през Античността, Средновековието и Ренесанса“*. Работата по тази тема подготвя учениците да се справят със задачите от теста за установяване на изходното равнище на знания и умения, придобити в часовете по литература в осми клас.

Уроците за обобщение са предвидени за затвърдяване на знанията и на уменията върху художествените текстове, изучавани във всеки от трите раздела. Урочните статии съдържат три компонента:

- въпроси за обобщение;
- синтезирана информация по темата за обобщение;
- задачи за изпълнение в клас или за домашна работа.

За беседата в тези уроци трябва да се подберат възлови въпроси, предимно тези, на които се е спряло вниманието на учениците при изучаване на конкретните художествени текстове и които са възбудили повече спорове. Знанията не се представят детайлно, а обобщено. В уроците за обобщение са предложени задачи със занимателен и творчески характер.

Уроците за развиване на комуникативните компетентности следват строго наименованието на вида текст и мястото им в програмата – включени са в отделен раздел („Създаване на есе“) в края на учебника. Предложени са:

- **1 тема** на урок за нови знания, която трябва да се реализира в рамките на 3 часа;
- **1 тема** на урок за упражнение.

Урокът за *нови знания* от този раздел включва:

- информация за същността на есето и за неговите разновидности;
- алгоритъм за създаване на есе – етапи, стъпки, примери.

Урокът за упражнение съдържа:

- упражнения за формиране на конкретни умения, необходими за създаването на есе;
- задачи за създаване на есе с инструкции и примери;
- контролни въпроси, чиито отговори дават възможност на учениците да посочат постиженията и слабостите на свои и на чужди текстове (устни и писмени). Същевременно тези въпроси дават насоки за редактиране на допуснати грешки.

УТВЪРДИЛ
 Директор: .....
 (Име, фамилия, подпис)

Примерно годишно тематично разпределение по литература за 8. клас

Съкращения: НЗ – нови знания; У – упражнение; ПР – преговор; КР – контролна работа; О – обобщение

Първи срок

Календар – седмица/месец	Тема	Вид на урока	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия	Контекст и дейности за всяка урочна единица	Методи и форми на оценяване по теми и/или раздели	Забележка
1./IX	1. В света на българската литература. Начален преговор	ПР	Актуализиране на знания и умения, придобити в 5. – 7. клас.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	беседа съпоставка	
1./IX	2. В света на българската литература. Начален преговор	ПР	Актуализиране на знания и умения, придобити в 7. клас.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	беседа съпоставка	
2./IX	3. Тест – входно равнище	КР	Установяване на входното равнище на знанията и уменията.		Упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	тест	

Календар – седмица/месец	Тема	Вид на урока	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия	Контекст и дейности за всяка урочна единица	Методи и форми на оценяване по теми и/или раздели	Забележка
2./IX	1. Античност 4. Античността като културна епоха	НЗ	Познава значението на Античността като културна епоха. Различава отличителни за епохата на Античността светозгледни идеи. Подбира, изблича и обработва съобщения от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна комуникативна задача, свързана с аргументиране на позиция по отличителна за епохата на Античността светозгледна идея.	Античност	Съпоставяне и различаване на светозгледните идеи, характерни за Античността.	беседа устно изложение	
3./X	5. Старозръчка митология	НЗ	Познава значението на понятието „митология“. Познава значението на понятието „митологичен цикъл“.	митология митологичен цикъл	Съпоставяне и различаване на светозгледните идеи, характерни за Античността.	беседа устно изложение	
4./X	6. Митове за Прометей. Митове за Егип. Троянски митологичен цикъл	НЗ	Познава съдържанието на митове за Прометей, за Егип; на Троянския митологичен цикъл.		Използване на мултимедия за представяне на продукти от изпълнение на конкретна изследователска, комуникативна, творческа задача.	беседа устно изложение	
4./X	7. Митове на древните гърци	У	Подбира, изблича и обработва съобщения от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна изследователска задача, свързана с интерпретация на митовите за Прометей и/или за Егип в европейското изкуство.		Използване на книги от електронни библиотеки и на други електронно базирани информационни източници за изпълнение на конкретна изследователска, комуникативна, творческа задача. Изразяване на впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми с помощта на различни езици – вербален, визуален (в т.ч. и изобразителен), музикален.	беседа устно изложение индивидуални задачи	
5./X	8. Омир. „Илиада“	НЗ	Познава значението на понятието „епос“. Разпознава родови характеристики на епоса, проявени в изучаваните откъси от „Илиада“.	епос	Съпоставяне и различаване на исторически и литературните интерпретации на светозгледните идеи, характерни за Античността и съвременната епоха.	беседа устно изложение	

Календар – седмица/месец	Тема	Вид на урока	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия	Контекст и дейности за всяка урочна единица	Методи и форми на оценяване по теми и/или раздели	Забележка
5./X	9. „Илиада“. I песен	H3	Тълкува изучаваните откъси от „Илиада“ споредно жанровите и/или културно-историческите характеристики на творбата. Познава значението на понятието „епитет“. Познава значението на понятието „постоянен епитет“. Разпознава постоянни епитети в изучавани откъси от „Илиада“ и обяснява значението им за смисъла и въздействието на творбата.	епитет постоянен епитет сравнение епическо сравнение	Съпоставяне и различаване на историческите и литературните интерпретации на светогледните идеи, характерни за Античността и съвременната епоха.	беседа устно изложение	
6./X	10. Есе по морален проблем, интерпретирани в изучаван литературен текст	H3	Познава особеностите на есето.		Изразяване на впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми с помощта на различни езици – вербален, визуален (в т.ч. и изобразителен), музикален.	беседа устно изложение	
6./X	11. Есе по морален проблем, интерпретирани в изучаван литературен текст	H3	Познава особеностите на есето. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст		Изразяване на впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми с помощта на различни езици – вербален, визуален (в т.ч. и изобразителен), музикален.	беседа устно изложение	
7./X	12. „Илиада“. VI песен. Хекзаметор в Троя. Процаване с Андромаха	H3	Тълкува изучаваните откъси от „Илиада“ споредно жанровите и/или културно-историческите характеристики на творбата. Познава значението на понятието „сравнение“. Познава значението на понятието „епическо сравнение“. Разпознава епически сравнения в изучавани откъси от „Илиада“ и обяснява функциите им.		Съпоставяне и различаване на историческите и литературните интерпретации на светогледните идеи, характерни за Античността и съвременната епоха.	беседа устно изложение	

Календар – седмица/месец	Тема	Вид на урока	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия	Контекст и дейности за всяка урочна единица	Методи и форми на оценяване по теми и/или раздели	Забележка
7./XI	13. Есе по морален проблем, интерпретирани в изучаван (откъс от) литературен текст	НЗ	Познава особеностите на есето. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст.		Изразяване на впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми с помощта на различни езици – вербален, визуален (в т.ч. и изобразителен), музикален.	беседа устно изложение писмен текст	
8./XI	14. „Илиада“. XII, XXIV песен	НЗ	Тълкува изучаваните откъси от „Илиада“ съобразно жанровете и/или културно-историческите характеристики на творбата. Познава значението на понятието „сравнение“. Познава значението на понятието „епическо сравнение“. Разпознава епически сравнения в изучавани откъси от „Илиада“ и обяснява функциите им.		Съпоставяне и различаване на историческите и литературните интерпретации на светогледните идеи, характерни за Античността и съвременната епоха.	беседа устно изложение	
8./XI	15. Есе по морален проблем, интерпретирани в изучаван (откъс от) литературен текст	У	Познава особеностите на есето. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст. Спазва книжовните езикови правила. Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	писмен текст	
9./XI	16. Героизъм и човечност в „Илиада“	У	Съпоставя с личния си опит интерпретирани в откъсите от „Илиада“ ценности и норми, проблеми и конфликти, характерни за Античността, и обосновава позиция по тях.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	беседа устно изложение индивидуални задачи	

Календар – седмица/месец	Тема	Вид на урока	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия	Контекст и дейности за всяка урочна единица	Методи и форми на оценяване по теми и/или раздели	Забележка
10./XI	17. Есе по морален проблем, интерпретирани в изучаван (откъс от) литературен текст	У	Познава особеностите на есето. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст. Спазва книжовните езикови правила. Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	писмен текст	
10./XI	18. Сафо. „Любов“	НЗ	Познава значението на понятието „лирика“. Разпознава родови характеристики на лириката, проявени в „Любов“ на Сафо.	лирика	Съпоставяне на превод от/на чужд език като форма на езиково посредничество с трансформации на интерпретации на мотив и/или устойчив („странстващ“) сюжет в изучен текст от дадена културна епоха на езика на друга културна епоха (в т.ч. и на съвременната) и/или на друго изкуство като други форми на същото комуникативно умение.	беседа устно изложение	
11./XI	19. Поезия и любов	У	Тълкува „Любов“ на Сафо съобразно родовите и/или културно-историческите характеристики на творбата. Идентифицира и оценява специфични начини на въздействие в „Любов“.		Изразяване на впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми с помощта на различни езици – вербален, визуален (в т.ч. и изобразителен), музикален.	беседа устно изложение индивидуални задачи	
11./XI	20. Есе по морален проблем, интерпретиран в откъс от „Илиада“	У	Познава особеностите на есето. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст. Спазва книжовните езикови правила. Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	писмен текст	
12./XII	21. Античният театър и грама	НЗ	Познава значението на понятието „драма“. Познава значението на понятието „трагедия“.	грама трагедия	Изразяване на впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми с помощта на различни езици – вербален, визуален (в т.ч. и изобразителен), музикален.	беседа устно изложение	

Календар – седмица/месец	Тема	Вид на урока	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия	Контекст и дейности за всяка урочна единица	Методи и форми на оценяване по теми и/или раздели	Забележка
12./XII	22. Развитие на трагическия конфликт в „Антигона“. Трагическият герой	НЗ	Разпознава жанрови характеристики на трагедията, проявени в „Антигона“. Познава значението на понятието „трагически конфликт“. Обяснява развитието на сюжета чрез трагическия конфликт в „Антигона“. Познава значението на понятието „трагически герой“.	трагически конфликт трагически герой	Съпоставяне и различаване на историческите и литературните интерпретации на светозгледните идеи, характерни за Античността и съвременната епоха.	беседа устно изложение	
13./XII	23. Развитие на трагическия конфликт в „Антигона“. Трагическият сюжет	НЗ	Обяснява мотивацията за действията на героите чрез сюжета и/или чрез трагическия конфликт в „Антигона“. Познава значението на понятието „катарзис“. Оценява завършека на „Антигона“ във връзка със сюжета и/или с катарзиса.	катарзис	Съпоставяне и различаване на историческите и литературните интерпретации на светозгледните идеи, характерни за Античността и съвременната епоха.	беседа устно изложение	
13./XII	24. Есе по морален проблем, интерпретиран в откъс от „Илиада“	У	Познава особеностите на есето. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст. Спазва книжовните езикови правила. Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	писмен текст	
14./XII	25. Трагедията „Антигона“ и противоречията в човешкия живот – вчерашно и днес	У	Тълкува „Антигона“ съобразно жанровите и/или културно-историческите характеристики на творбата. Съпоставя с личния си опит интерпретации в „Антигона“ ценности и норми, проблеми и конфликти, характерни за Античността, и обосновава позицията по тях.		Използване на книги от електронни библиотеки и на други електронно базирани информационни източници за изпълнение на конкретна изследователска, комуникативна, творческа задача. Използване на мултимедия за представяне на продукти от изпълнение на конкретна изследователска, комуникативна, творческа задача.	беседа устно изложение индивидуални задачи	
14./XII	26. Античност	О	Актуализира и обобщава знанията и уменията върху раздела „Античност“.		Съпоставяне и различаване на светозгледните идеи, характерни за Античността и съвременната епоха. Съпоставяне и различаване на историческите и литературните интерпретации на светозгледните идеи, характерни за Античността и съвременната епоха.	беседа съпоставка обобщение творческа задача	

Календар – седмица/месец	Тема	Вид на урока	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия	Контекст и дейности за всяка урочна единица	Методи и форми на оценяване по теми и/или раздели	Забележка
15./I	27. Тест – I раздел	КР	Установяване на равнището на знания и умения върху раздела „Античност“.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	тест	
15./I	II. Средновековие 28. Средновековието като културна епоха	НЗ	Познава значението на Средновековието като културна епоха. Различава отличителни за епохата на Средновековието светозгледни идеи.	Средновековие	Съпоставяне и различаване на светозгледните идеи, характерни за Античността, Средновековието и съвременната епоха.	беседа устно изложение	
16./I	29. Библията – книгата на книгите	НЗ	Познава структурата на Библията и значението ѝ за европейската култура.	Библия	Съпоставяне и различаване на светозгледните идеи, характерни за Средновековието и съвременната епоха. Изразяване на впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми с помощта на различни езици – вербален, визуален (в т.ч. и изобразителен), музикален.	беседа устно изложение	
16./I	30. Старозаветните библийски сюжети за грехопадението, за Каин и Авел, за Мойсей	НЗ	Познава библийските сюжети за грехопадението, Каин и Авел, Мойсей. Подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна изследователска задача, свързана с интерпретации на сюжетите за грехопадението, за Каин и Авел и/или за Мойсей.		Съпоставяне и различаване на светозгледните идеи, характерни за Средновековието и съвременната епоха. Изразяване на впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми с помощта на различни езици – вербален, визуален (в т.ч. и изобразителен), музикален.	беседа устно изложение	
17./I	31. Новозаветните библийски сюжети за Иисус Христос и за Богородица. Евангелие от Матей, Евангелие от Йоан	НЗ	Познава откъси от Евангелие от Матей и от Евангелие от Йоан. Подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна изследователска задача, свързана с интерпретации на сюжетите за Иисус, за Богородица, както и на откъси от Евангелие от Матей и от Евангелие от Йоан, в европейското изкуство.		Съпоставяне и различаване на светозгледните идеи, характерни за Средновековието и съвременната епоха. Изразяване на впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми с помощта на различни езици – вербален, визуален (в т.ч. и изобразителен), музикален.	беседа устно изложение	

Календар – седмица/месец	Тема	Вид на урока	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия	Контекст и дейности за всяка урочна единица	Методи и форми на оценяване по теми и/или раздели	Забележка
17./I	32. Библията. Някои старозаветни новозаветни сюжети	У	Подбира, извлича и обработва съобщенията на различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна изследователска задача, свързана с интерпретацията на сюжетите за грехопадение, то, за Каш и Авел и/или за Мойсей, за Исус, за Богородица, както и на откъси от Евангелие от Матей и от Евангелие от Йоан, в европейското изкуство.		Използване на книги от електронни библиотеки и на други електронно базирани информационни източници за изпълнение на конкретна изследователска, комуникативна, творческа задача. Изразяване на впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми с помощта на различни езици – вербален, визуален (в т.ч. и изобразителен), музикален.	беседа устно изложение индивидуални задачи	
18./I	33. Есе по морален проблем, интерпретиран в трагедията „Антигона“	У	Познава особеностите на есето. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст. Спазва книжовните езикови правила. Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	писмен текст	
18./II	34. Пространно житие на св. Кирил	НЗ	Познава значението на понятието „агиография“. Познава значението на понятието „пространно житие“. Разпознава жанрови характеристики на пространното житие, проявени в Пространното житие на Константин-Кирил. Тълкува Пространното житие на Константин-Кирил съобразно жанровите му характеристики.	житие (пространно) агиография символ	Съпоставяне и различаване на историческите и литературните интерпретации на светогледните идеи, характерни за Средновековието и съвременната епоха.	беседа устно изложение	

Втори срок

Календар – седмица/месец	Тема	Вид на урока	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия	Контекст и дейности за всяка урочна единица	Методи и форми на оценяване по теми и/или раздели	Забележка
19./II	35. Пространно житие на св. Кирил	НЗ	Различава отличителни за епохата на Средновековието светогледни идеи, проявени в Пространното житие на Константин-Кирил. Тълкува Пространното житие на Константин-Кирил съобразно културно-историческите характеристики на творбата.		Съпоставяне и различаване на историческите и литературните интерпретации на светозгледните идеи, характерни за Средновековието и съвременната епоха	беседа устно изложение	
19./II	36. Християнският апостол и славянският първоучител	У	Познава значението на понятието „символ“. Разпознава символи в Пространното житие на Константин-Кирил и обяснява функциите им.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	беседа устно изложение индивидуални задачи	
20./II	37. Есе по морален проблем, интерпретиран в трагедията „Антигона“	У	Познава особеностите на есето. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст. Спазва книжовните езикови правила. Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	писмен текст	
20./II	38. Константин Преславски. „Азбучна молитва“	НЗ	Различава отличителни за епохата на Средновековието светогледни идеи, проявени в „Азбучна молитва“. Тълкува „Азбучна молитва“ съобразно културно-историческите характеристики на творбата.	акрос-тих	Съпоставяне и различаване на светозгледните идеи, характерни за Средновековието и съвременната епоха.	беседа устно изложение	

Календар – седмица/месец	Тема	Вид на урока	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия	Контекст и дейности за всяка урочна единица	Методи и форми на оценяване по теми и/или раздели	Забележка
21./II	39. Образът на света в стихотворението „Азбучна молитва“	У	Познава значението на понятието „акростих“. Разпознава акростиха в „Азбучна молитва“ и обяснява функциите му. Идентифицира и оценява специфични начини на въздействие в „Азбучна молитва“.		Използване на книги от електронни библиотеки и на други електронно базирани информационни източници за изпълнение на конкретна изследователска, комуникативна, творческа задача. Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	беседа устно изложение индивидуални задачи творческа задача	
21./II	40. Есе по морален проблем, интерпретиран в трагедията „Антигона“	У	Познава особеностите на есето. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст. Спазва книжовните езикови правила. Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	писмен текст	
22./III	41. Черноризец Храбър. „За буквите“	НЗ	Различава отличителни за епохата на Средновековието светогледни идеи, проявени в „За буквите“. Тълкува „За буквите“ своеобразно културно-историческите характеристики на творбата. Познава значението на понятието „полемично слово“. Познава значението на понятието „апология“. Разпознава жанрови характеристики на полемичното слово и на апологията, проявени в „За буквите“.	по-мично слово апология	Съпоставяне и различаване на историческите и литературните интерпретации на светогледните идеи, характерни за Средновековието и съвременната епоха.	беседа устно изложение	
22./III	42. „За буквите“ – защита и възхвала на славянската писменост	У	Тълкува „За буквите“ своеобразно жанровите му характеристики. Съпоставя с личния си опит интерпретирани в „За буквите“ ценности и норми, проблеми и конфликти, характерни за Средновековието, и обосновава позицията по тях. Идентифицира и оценява специфични начини на въздействие в „За буквите“.		Използване на книги от електронни библиотеки и на други електронно базирани информационни източници за изпълнение на конкретна изследователска, комуникативна, творческа задача.	беседа устно изложение индивидуални задачи творческа задача	

Календар – седмица/месец	Тема	Вид на урока	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия	Контекст и дейности за всяка урочна единица	Методи и форми на оценяване по теми и/или раздели	Забележка
23./III	43. Есе по морален проблем, интерпретиран в апологията „За буквите“	У	Познава особеностите на есето. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст. Спазва книжовните езикови правила. Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	писмен текст	
23./III	44. Есе по морален проблем, интерпретиран в апологията „За буквите“	У	Познава особеностите на есето. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст. Спазва книжовните езикови правила. Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	писмен текст	
24./III	45. Средновековното като културна епоха	О	Актуализира и обобщава знанията и уменията върху раздела „Средновековие“.		Съпоставяне и различаване на светозгледните идеи, характерни за Античността, Средновековието и съвременната епоха. Съпоставяне и различаване на историческите и литературните интерпретации на светозгледните идеи, характерни за Античността, Средновековието и съвременната епоха.	беседа съпоставка обобщение творческа задача	
24./III	46. Тест – II раздел	КР	Установяване на равнището на знания и умения върху раздела „Средновековие“.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	тест	
25./III	III. Ренесанс 47. Ренесансът като културна епоха	НЗ	Познава значението на Ренесанса като културна епоха. Различава отличителни за епохата на Ренесанса светозгледни идеи.	Ренесанс	Съпоставяне и различаване на светозгледните идеи, характерни за Средновековието, Ренесанса и съвременната епоха.	беседа устно изложение	
25./III	48. Джовани Бокачо. „Декамерон“	НЗ	Познава значението на понятието „новела“.	новела	Съпоставяне и различаване на историческите и литературните интерпретации на светозгледните идеи, характерни за Ренесанса и съвременната епоха.	беседа устно изложение	

Календар – седмица/месец	Тема	Вид на урока	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия	Контекст и дейности за всяка урочна единица	Методи и форми на оценяване по теми и/или раздели	Забележка
26./IV	49. Вярата и търпимостта в нобелата за трите пръстена	НЗ	Разпознава жанрови характеристики на нобелата, проявени в „Притчата за трите пръстена“. Тълкува нобелата „Притчата за трите пръстена“ своеобразно жанровите и/или културно-историческите характеристики на творбата.		Съпоставяне и различаване на историческите и литературните интерпретации на светозгледните идеи, характерни за Ренесанса и съвременната епоха.	беседа устно изложение	
26./IV	50. Есе по морален проблем, интерпретиран в „Декамерон“	У	Познава особеностите на есето. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст. Спазва жанровите езикови правила. Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	писмен текст	
27./IV	51. Нобелата за трите пръстена	У	Идентифицира и оценява специфични начини на въздействие в „Притчата за трите пръстена“. Тълкува нобелата „Притчата за трите пръстена“ своеобразно жанровите и/или културно-историческите характеристики на творбата.		Използване на книги от електронни библиотеки и на други електронно базирани информационни източници за изпълнение на конкретна изследователска, комуникативна, творческа задача.	беседа устно изложение индивидуални задачи творческа задача	
27./IV	52. Есе по морален проблем, интерпретиран в „Декамерон“	У	Познава особеностите на есето. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст. Спазва жанровите езикови правила. Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	писмен текст	
28./IV	53. Мигел де Сервантес. „Дон Кихот“	НЗ	Различава отличителни за епохата на Ренесанса светозгледни идеи, проявени в „Дон Кихот“.		Съпоставяне и различаване на светозгледните идеи, характерни за Ренесанса и съвременната епоха. Съпоставяне и различаване на историческите и литературните интерпретации на светозгледните идеи, характерни за Ренесанса и съвременната епоха.	беседа устно изложение	

Календар – седмица/месец	Тема	Вид на урока	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия	Контекст и дейности за всяка урочна единица	Методи и форми на оценяване по теми и/или раздели	Забележка
28./IV	54. „Дон Кихот“ – жанрови и художествени особености	НЗ	Разпознава родови характеристики на епоса, проявени в романа „Дон Кихот“. Познава значението на понятието роман. Разпознава жанрови характеристики на романа, проявени в „Дон Кихот“. Тълкува изучените откъси от „Дон Кихот“ съобразно жанровите и/или културно-историческите характеристики на творбата.	роман	Съпоставяне и различаване на историческите и литературните интерпретации на светозгледните идеи, характерни за Ренесанса и съвременната епоха.	беседа устно изложение	
29./IV	55. Пародираното в „Дон Кихот“	НЗ	Познава значението на понятието „пародия“. Разпознава пародията в изучените откъси от „Дон Кихот“ и обяснява функциите ѝ.	пародия	Съпоставяне и различаване на историческите и литературните интерпретации на светозгледните идеи, характерни за Ренесанса и съвременната епоха.	беседа устно изложение	
29./IV	56. Победен ли е Дон Кихот?	У	Съпоставя с личния си опит интерпретирани в откъсите от „Дон Кихот“ ценности и норми, проблеми и конфликти, характерни за Ренесанса, и обосновава позицията по тях.		Използване на книги от електронни библиотеки и на други електронно базирани информационни източници за изпълнение на конкретна изследователска, комуникативна, творческа задача. Изявяване на впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми с помощта на различни езици – вербален, визуален (в т.ч. и изобразителен), музикален.	беседа устно изложение индивидуални задачи творческа задача	
30./V	57. Есе по морален проблем, интерпретиран в „Дон Кихот“	У	Познава особеностите на есето. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст. Спазва книжовните езикови правила. Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	писмен текст	

Календар – седмица/месец	Тема	Вид на урока	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия	Контекст и дейности за всяка урочна единица	Методи и форми по теми и/или раздели	Забележка
30./V	58. Есе по морален проблем, интерпретиран в „Дон Кихот“	У	Познава особеностите на есето. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван текст (откъс от литературен текст. Спазва книжовните езикови правила. Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	писмен текст	
31./V	59. Уилям Шекспир. „Хамлет“	НЗ	Разпознава жанрови характеристики на трагедията, проявени в „Хамлет“. Тълкува „Хамлет“ съобразно жанровите и/или културно-историческите характеристики на творбата.		Съпоставяне и различаване на светозгледните идеи, характерни за Ренесанса и съвременната епоха.	беседа устно изложение	
31./V	60. Трагическият конфликт в „Хамлет“	НЗ	Обяснява мотивацията за действията на героите чрез сюжета и/или трагическия конфликт в „Хамлет“. Обяснява разбитието на сюжета чрез трагическия конфликт в „Хамлет“.		Съпоставяне и различаване на историческите и литературните интерпретации на светозгледните идеи, характерни за Ренесанса и съвременната епоха.	беседа устно изложение, дискусия	
32./V	61. Хамлет и смисълът на човешкото съществуване	НЗ	Съпоставя с личния си опит интерпретирани в „Хамлет“ ценности и норми, проблеми и конфликти, характерни за Ренесанса, и обосновава позиция по тях.		Съпоставяне и различаване на историческите и литературните интерпретации на светозгледните идеи, характерни за Ренесанса и съвременната епоха.	беседа устно изложение, дискусия	
32./V	62. „Хамлет“ – преводи и интерпретации	У	Подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна творческа задача, свързана с драматизацията на „Хамлет“.		Използване на книги от електронни библиотеки и на други електронно базирани информационни източници за изпълнение на конкретна изследователска, комуникативна, творческа задача. Съпоставяне на превод от/на чужд език като форма на езиково посредничество с трансформации на интерпретации на мотив и/или устойчив („странстващ“) сюжет в изучен текст от дадена културна епоха на езика на друга културна епоха (в т.ч. и на съвременната) и/или на друго изкуство като други форми на същото комуникативно умение.	беседа устно изложение индивидуални задачи творческа задача	

Календар – седмица/месец	Тема	Вид на урока	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия	Контекст и дейности за всяка урочна единица	Методи и форми по теми и/или раздели	Забележка
33./V	63. Уилям Шекспир. Сониети	НЗ	Познава значението на понятието „сонет”. Разпознава жанрови характеристики на сонета, проявени в творба на У. Шекспир.	сонет	Съпоставяне и различаване на исторически-те и литературните интерпретации на светозгледните идеи, характерни за Ренесанса и съвременната епоха.	беседа устно изложение	
33./V	64. Любовта в Шекспировите сонети	У	Тълкува сонет на У. Шекспир съобразно жанровите и/или културно-историческите му характеристики. Идентифицира и оценява специфични начини на въздействие в сонет на У. Шекспир.		Съпоставяне и различаване на исторически-те и литературните интерпретации на светозгледните идеи, характерни за Ренесанса и съвременната епоха. Изразяване на впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми с помощта на различни езици – вербален, визуален (в т.ч. и изобразителен), музикален.	беседа устно изложение индивидуални задачи творческа задача	
34./VI	65. Класна работа	КР	Установяване на равнището на знания и умения върху разделите „Средновековие” и „Ренесанс”.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	писмен текст и/или тест	
34./VI	66. Класна работа	КР	Установяване на равнището на знания и умения върху разделите „Средновековие” и „Ренесанс”.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	писмен текст и/или тест	
35./VI	67. Есе по морален проблем, интерпретиран в „Хамлет”	У	Познава особеностите на есето. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст. Спазва книжовните езикови правила. Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	писмен текст	
35./VI	68. Ренесансът като културна епоха	О	Актуализира и обобщава знанията и уменията върху раздела „Ренесанс”.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	беседа съпоставка обобщение творческа задача	

Календар – седмица/месец	Тема	Вид на урока	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия	Контекст и дейности за всяка урочна единица	Методи и форми на оценяване по теми и/или раздели	Забележка
36./VI	69. Есе по морален проблем, интерпретиран в претриан в „Хамлет“	У	Познава особеностите на есето. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст. Спазва книжовните езикови правила. Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	писмен текст	
36./VI	70. Годишен преговор		Актуализира и обобщава знанията и уменията, придобити в часовете по литература в 8. клас.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	беседа съпоставка обобщение творческа задача	
36./VI	71. Годишен преговор		Актуализира и обобщава знанията и уменията, придобити в часовете по литература в 8. клас.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	беседа съпоставка обобщение творческа задача	
36./VI	72. Тест за установяване на изходното равнище		Установяване на изходното равнище на знания и умения. Проверка, оценка, самооценка.		Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	тест	

МЕТОДИЧЕСКИ НАСОКИ И РАЗРАБОТКИ НА УРОЦИТЕ, ВКЛЮЧЕНИ В УЧЕБНИКА ПО ЛИТЕРАТУРА ЗА 8. КЛАС

Тема: В света на българската литература – урок за начален преговор

В учебната програма се препоръчва 6% от часовете по литература да са за преговор. В учебника са предложени две теми за преговор (начален и годишен), всяка от които се реализира в рамките на 2 часа.

План на урока	1. Запознаване с информацията от таблиците. 2. Отговор на въпросите към всяка от таблиците. 3. Изпълнение на задачите от рубриката „Да приложим“.
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават понятията <i>етническа национална общност, лирически говорител, лирически герой, предметна обстановка, композиция, гражданска национална общност</i> . – Разпознават и определят по основни белези жанра на художествен текст (<i>повест, ода, балада, елегия</i>). – Могат да определят основната тема на изучените в 7. клас художествени текстове, героите, техните роли и характерните им черти, да посочват конфликтите, да осмислят ценностите, които тези текстове утвърждават. – Умеят да илюстрират отговорите си с примери от художествен текст.
Актуализиране на знания и умения	Актуализират се знанията за изучените в 7. клас жанрове и художествени текстове.
Съдържателни акценти	Актуализацията се осъществява, като за всеки клас конкретно се отчита усвоеното от учениците. Отделя се по-голямо внимание на онези понятия от програмата за 7. клас, които не са усвоени. Съпоставка на информацията в таблиците – прилики и разлики в особеностите на изучените жанрове.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, художествени текстове за онагледяване по избор в зависимост от интересите и възможностите на учениците
Допълнителни дейности	Организиране на състезание.
Допълнителни задачи	Състезание за най-пълни и най-много верни отговори на въпросите от заг. № 4 от рубриката „Да приложим“.
Задачи за контрол	Задачи 1. – 3. от рубриката „Да приложим“.

Тема: Установяване на входното равнище на знанията и уменията на учениците – контролна работа

В учебника са предложени два варианта на тест, включващи по 10 задачи, от които последните две изискват създаване на кратък текст.

Верни отговори на тестовите задачи:

Вариант 1

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
В	А	А	Г	Б	Б	В	Г	Примирен отговор: Това сравнение от разказа „По жицата“ насочва към трагичната обреченост и усещането за безнадежност на селското битие, към жертвите, които немилостивата природа взема. Поредната жертва на адския огнен пек – красивата и одухотворена Пенка, е сравнена с необратимите поражения на градушката, помитаща всичко по пътя си. Така убити са и сърцата на селяните, в душите им е пусто и празно.	Примирен отговор: Този израз с преносно значение насочва към основните характеристики на общността, в която живеят героите на баладата „Неразделни“. Това е патриархалният свят, който потиска личността и не ѝ дава право на собствено мнение, на индивидуален избор. Заради властните си родители Иво и Калина не успяват да реализират любовта си в живота, но пък я осъществяват след смъртта в едно друго пространство – баладичното отвъдно пространство на красотата, свободата и вечната любов.

Вариант 2

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
А	Б	А	А	Г	В	В	Б	<p>Примерен отговор: В емоционалната си реч Странджата насочва мислите на хъшовете към техния свещен дълг към отечеството. Най-висшата ценност за тях е свободата, заради която са оставили дом и семейство и са жертвали живота си. Настоящото е потискащо и мъчително с глада, скиталчеството, принудителното бездействие, но в бъдещето пак ги очакват подвизи, слава и саможертва за родината.</p>	<p>Примерен отговор: Сънят се свързва с представата за границата между реалността и илюзията. В елегията „Заточеници“ сънят е знак на трагичната обреченост на героите, на усещането за отнетия смисъл на тяхното съществуване. Бъдещето време също разкрива идеята за закритата перспектива пред изгнаниците, които с отчаяние осъзнават, че животът им ще бъде една безкрайна агония далеч от родината.</p>

В учебника е предложена примерна скала за оценяване и самооценяване.

Верните отговори на задачите от 1 до 8 се оценяват с 1 точка. А отговорите на последните две задачи (9 и 10) могат да се оценят с точки от 0 до 6. Максималният брой точки от всички задачи е 20.

Може да се използва следната примерна скала за преобразуването на точките в цифрова оценка:

17 – 20 т. – Отличен

13 – 16 т. – Мн. добър

9 – 12 т. – Добър

5 – 8 т. – Среден

0 – 4 т. – Слаб

I. Античност

Тема: Античността като културна епоха – урок за нови знания

План на урока	1. Античност – наименование и времева рамка 2. Старогръцката литература и изкуство. Светогледни идеи
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават понятията <i>Античност, епоха, поезия</i> . – Разпознават периодите в Старогръцката античност и най-важните събития в Архаиката и Класиката.
Актуализиране на знания и умения	Актуализират се знанията за Античността, придобити в часовете по история и изобразително изкуство.
Съдържателни акценти	Прочита се урочната статия и се провежда беседа с предложените въпроси. Обясняват се понятията <i>Античност, проза, поезия, полис</i> . Припомнят се знанията за античното общество: свободни и роби, аристократи и обикновени граждани. Акцент в урока могат да бъдат илюстрациите и таблиците; беседа върху идеализацията и симетрията в изобразяването на човешкото тяло; върху значението на буквеното писмо за културата и литературата.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, работен лист № 1
Допълнителни дейности	Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Изготвяне на презентации за артефакт на античното изкуство или антична историческа/творческа личност, които са предизвикали интерес у учениците. Пример: Партенонът, Перикъл, Александър.
Задачи за контрол	Задачи от работен лист № 1.

Тема: Старогръцка митология – урок за нови знания

План на урока	1. Мит и митология 2. Функции на митовете 3. Типове митове. Боговете и героите в старогръцката митология 4. Митология и литература
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават понятията <i>мит, митология, митологичен герой</i> . – Разпознават основните функции на митовете в древните общества; типове митове: за сътворението, за богове, за герои; митологичен пространствен и времеви модел; божествата от Олимпийския пантеон.
Актуализиране на знания и умения	Актуализират се знанията за митология и за старогръцкия пантеон, придобити в часовете по литература и история.
Съдържателни акценти	Прочита се урочната статия и се провежда беседа с предложените въпроси. Обясняват се понятията <i>мит, митология, митологичен цикъл, митологичен герой</i> . Изяснява се ролята на митологията за старогръцката литература (с примера от „Орестия“ на Есхил). Акцент в урока могат да бъдат примерите и илюстрациите; беседа върху митологичния герой като носител на мечтата за наскочане на човешкото и за безсмъртие.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, приложение в края на учебника, работен лист № 2
Допълнителни дейности	Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Изготвяне на презентации за бог или герой, който е предизвикал интерес у учениците; за филм по митологичен сюжет (напр. „Пърси Джаксън“).
Задачи за контрол	Задачи от работен лист № 2.
Примерен отговор на въпрос 2	Мъжките божества се грижат за укрепване на властта си, а женските – за създаването и съхранението на поколение. Това ги довежда до конфликт, защото жената ражда, т.е. внася промяна, а мъжът се стреми към поддържане на стабилност. Митовете кореспондират с представата за ролята на жената като продължителка на рода и пазителка на семейството и за мъжа като организатор и пазител на общественото устройство и йерархията.

Тема: Митове за Прометей. Митове за Егип. Троянски митологичен цикъл – урок за нови знания

План на урока	1. Митове за Прометей 2. Троянски митологичен цикъл 3. Митове за Егип
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават и прилагат понятията <i>митологичен цикъл</i> , <i>митологичен герой</i> . – Разпознават сюжети и персонажи от старогръцката митология: Прометей, Пандора, Парис, Ахил, Елена, Егип; познават историята за Троянската война в цялост, на чийто фон ще се разглежда „Илиада“, и предисторията от Тиванския цикъл, която е важна за разбирането на „Антигона“.
Актуализиране на знания и умения	Актуализират се знанията за митологията и за старогръцкия пантеон, придобити в часовете по литература и история.
Съдържателни акценти	Прочита се урочната статия. Обясняват се понятията <i>митологичен цикъл</i> , <i>митологичен герой</i> , <i>културен герой</i> , <i>митологично чудовище</i> , <i>оракул</i> , <i>кръвостомешение</i> . Подчертава се, че митовете са носители на знания и идеи чрез образи и сюжети, а не чрез твърдения и обяснения. Акцент в урока могат да бъдат илюстрациите; беседа върху способността на митологичните сюжети и герои да се превъплъщават отново и отново в изкуствата и литературата (например: в картината на ренесансовия художник Пиеро ди Козимо фокусът е върху качествата, а не върху слабостите на човека; важно място заема Атина като богиня на знанията и уменията).
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, приложение в края на учебника с боговете, работен лист № 3
Допълнителни дейности	Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Изготвяне на презентации за микенската цивилизация и за разкопките на Шлиман в Троя и Микена. Изготвяне на презентации за митологичен сюжет, който е предизвикал интерес у учениците. Например: приключенията на Одисей като продължение на историята за Троянската война.

Тема: Митовете на древните гърци – урок за упражнение

План на урока	1. Коментиране на откъси от текстове. 2. Коментиране на изображения, фразеологизми, свързани с изучаваните митове.
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават понятията <i>мит</i> , <i>митология</i> , <i>митологичен цикъл</i> , <i>митологичен герой</i> . – Разпознават митологични персонажи и сюжети в текстове, изображения и фразеологични словосъчетания. – Разбират смисъла, с който са натоварени митологичните персонажи като символични фигури в европейския културен фонд. – Разширяват познанията си за старогръцката митология чрез издирване на информация за богове и митологични герои.
Актуализиране на знания и умения	Актуализират се знанията за митология, придобити в часовете по литература, история и по изобразително изкуство.
Съдържателни акценти	Прочитат се задачите и се провежда беседа с предложените въпроси. Дискутира се по темата от рубриката „Дискусионен клуб“.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, работен лист № 3
Допълнителни дейности	Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника. Работа по проект.
Допълнителни задачи	Гледане на части от филма „Троя“ и обсъждане на актьорските превъплъщения.
Задачи за контрол	Задачите от рубриката „Да приложим“ на работен лист № 3.

Примерен отговор на въпрос 4 от рубриката „Да разчетем текста“	<p>Във версията на Хезиод митологичният сюжет задава фундаменталните истини за природата на хората като смъртни същества, чрез разграничаването им от боговете. Без да се казва ясно, изглежда отначало хората и боговете са живели заедно и са сядали на общи трапези. С подялбата на животното започва явно разделение: хората имат постоянна нужда от храна, а боговете – не. Затова за тях остава само димът от изгорените на олтара кости. Затова и Зевс се гневи на измамата на Прометей, но приема подялбата. В този контекст огънят се оказва абсолютно необходим за хората, за да си готвят храната. (Първата мисъл на учениците вероятно ще бъде за топлина и светлина.) Следователно, преди да придобие други значения, митът за Прометей заявява смъртната природа на човека. Въпросът може естествено да се свърже с темата за дискусията – цивилизацията, символизирана от огъня, е необходима за компенсиране на слабостите на хората, защото не са свършени и неуязвими като боговете. Затова тя може да се оценява едновременно положително, като необходима и полезна, и отрицателно, като знак за нашето несъвършенство и като нещо, от което ставаме зависими.</p>
--	--

Тема: Омир. „Илиада“ – урок за нови знания

План на урока	<ol style="list-style-type: none"> 1. Авторът 2. Жанрът 3. Произведението 4. Сюжет и композиция
Опорни знания и умения, основни понятия	<p>Учениците:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Познават понятието <i>епос</i>. – Разпознават характеристиките на епоса като род и като вид (епопея, епическа поема). – Познават в най-общи линии съдържанието и персонажите в „Илиада“. – Разбират отношението между сюжета на „Илиада“ и целия Троянски цикъл. – Познават композиционните принципи на „Илиада“ – линейна последователност и огледална симетрия.
Актуализиране на знания и умения	Актуализират се знанията за жанр, за сюжет и композиция, за митологичен цикъл.
Съдържателни акценти	Представя се проблемът за авторството на Омировия епос и за следите от устното творчество. Въвежда се новото понятие <i>епос</i> . Проследява се развитието на сюжета в епопеята, разделя се на части, коментират се композицията и големият брой герои.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник – работа с таблиците и схемите; работен лист № 4
Допълнителни дейности	Самостоятелна работа с работен лист № 4. Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Изготвяне на презентация за сюжета, героите и конфликтите във „Властелинът на пръстените“.
Задачи за контрол	Задачи от работен лист № 4.

Тема: Омир. „Илиада“. I песен. Гневът на Ахил – урок за нови знания

План на урока	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проблемите и конфликтите в I песен 2. Художествени особености на епическия стил: епическият разказвач; постоянните епитети; сюжетът и композицията
Опорни знания и умения, основни понятия	<p>Учениците:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Познават понятията <i>разказвач</i>, <i>епитет</i>, <i>постоянен епитет</i>. – Формулират основната тема на художествения текст. – Проследяват сюжета и определят особеностите на композицията. – Открояват проблемите и конфликтите и характеризират героите. – Формулират ценностите, идеите и посланията на текста. – Умеят да илюстрират отговорите си с примери от художествен текст.
Актуализиране на знания и умения	Актуализират се знанията за сюжет и композиция, завръзка, конфликт, контраст, ценност.

Съдържателни акценти	Въвеждат се новите понятия <i>епитет</i> , <i>постоянен епитет</i> . Проследява се развитието на сюжета в песента и се коментират ролята на встъплението, изграждането на паралелни и контрастни сцени, взаимоотношенията между героите, героическите ценности, изображението на боговете.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник – работа с рубриката „Да разтълкуваме текста“, работен лист № 5
Допълнителни дейности	Самостоятелна работа с работен лист № 5. Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Задачи за контрол	Задачи от работен лист № 5.

Тема: „Илиада“. VI песен. Хектор в Троя. Прощаване с Андромаха – урок за нови знания

План на урока	1. Проблемите и конфликтите 2. Художествени особености на епическия стил.
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Формулират основната тема на художествения текст. – Открояват проблемите и конфликтите, коментират художествените особености. – Формулират ценностите, идеите и посланията на текста. – Интерпретират текста в контекста на епохата, в която е възникнал. – Съпоставят с личния си опит отношенията, ценностите и посланията на текста. – Умеят да илюстрират отговорите си с примери от художествен текст.
Актуализиране на знания и умения	Актуализират се знанията за сюжет и композиция, контраст, ценност.
Съдържателни акценти	Проследява се развитието на сюжета в откъса и се коментира ролята на контраста (Елена и Парис, Хектор и Андромаха), на мястото на действието; изграждането на речите, взаимоотношенията между героите, героическите ценности и общочовешките ценности. Въвежда се понятието <i>ирония</i> , което ще се доизясни при трагедията. Коментират се художествените особености на епическия стил: панорама на човешкия живот (война и мир); панорама на цялата война чрез разкази за минали събития и предчувствия (ретроспекции и проспекции); забавяне на хода на действието (ретаргация).
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник – с рубриката „Да разтълкуваме текста“, работен лист № 6
Допълнителни дейности	Самостоятелна работа с работен лист № 6. Работа с електронния вариант на учебника.
Задачи за контрол	Задачи от работен лист № 6.

Тема: „Илиада“. XXII песен. Двубоят на Ахил и Хектор – кулминация в сюжетния ход. Ахил и границите на човешкото. XXIV песен. Откупване на тялото на Хектор – урок за нови знания

План на урока	1. Проблемите и конфликтите 2. Художествени особености на епическия стил 3. Ценностите, идеите, посланията в XXII и XXIV песен
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават художествената роля на <i>сравненията</i> и разпознават <i>епическите сравнения</i> . – Открояват проблемите и конфликтите в художествения текст. – Формулират ценностите, идеите и посланията на текста. – Интерпретират текста в контекста на епохата, в която е възникнал. – Съпоставят с личния си опит отношенията, ценностите и посланията на текста. – Умеят да илюстрират отговорите си с примери от художествен текст.
Актуализиране на знания и умения	Актуализират се знанията за сюжет и композиция, кулминация, развързка.
Съдържателни акценти	Въвеждат се понятията <i>сравнение</i> и <i>епическо сравнение</i> . Проследява се ходът на сюжета и се коментират сравненията, взаимоотношенията между героите, героическите ценности и общочовешките ценности. Правят се изводи за развитието на темата за гнева и за симетричната композиция.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник – рубриката „Да разтълкуваме текста“, работен лист № 7

Допълнителни дейности	Самостоятелна работа с работен лист № 7. Работа с електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Изготвяне на презентация със съпоставка между „Илиада“ и филма „Троя“ – като сюжетен ход и основни послания.
Задачи за контрол	Задачи от работен лист № 7.

Тема: Героизъм и човечност в „Илиада“ – урок за упражнение

План на урока	1. Обобщаване на знанията за епическия герой 2. Тълкуване на образа на Ахил в контекста на проблемите и ценностите на епохата. Въпросът за житейския избор 3. Коментиране на ролята на боговете в „Илиада“ 4. Коментиране на начина, по който художествената литература поставя и интерпретира човешките проблеми 5. Обобщение за влиянието и ролята на Омировия епос в европейската култура
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават характеристиките на епическия герой. – Разпознават особеностите на епическия стил. – Могат да коментират художественото интерпретиране на житейските проблеми и въздействието на текста. – Формулират идеите, конфликтите, ценностите и посланията на „Илиада“. – Съпоставят с личния си опит отношенията, ценностите и посланията на текста.
Актуализиране на знания и умения	Актуализират се знанията за композицията, идеите, образите, конфликтите в „Илиада“.
Съдържателни акценти	Поставя се акцент върху сложното интерпретиране на проблемите за житейския избор и върху хуманните послания на произведението.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник – работа с рубриците „Да разтълкуваме текста“, „Да приложим“, „Дискусионен клуб“, „Работа по проект“, работен лист № 7
Допълнителни дейности	Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Изготвяне на презентация за сюжета и проблемите в „Одисея“.
Задачи за контрол	Въпросите от „Да разтълкуваме текста“ и/или от рубриката „Да приложим“ от работен лист № 7.

Тема: Сафо. „Любов“ – урок за нови знания

План на урока	1. Личността на Сафо 2. Жанрът. Художествените особености 3. Заглавието, композицията, героите 4. Проблемите и конфликтите 5. Ценностите, идеите, посланията 6. Текстът в контекста на своето време
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават понятията <i>лирика</i> , <i>лирически говорител</i> , <i>лирически герой</i> . – Формулират основната тема на художествения текст. – Определят особеностите на композицията. – Открояват проблемите и конфликтите, коментират художествените особености. – Формулират ценностите, идеите и посланията на текста. – Интерпретират текста в контекста на епохата, в която е възникнал. – Умеят да илюстрират отговорите си с примери от художествен текст.
Актуализиране на знания и умения	Актуализират се знанията за лирическо стихотворение и уменията за интерпретация на лирически текст.
Съдържателни акценти	Представят се условията за възникване на старогръцката лирика и формалните и съдържателните ѝ отлици от епоса. Проследява се развитието на поетическата идея в текста и се коментират героите, художествената образност, начините за постигане на въздействие.

Ресурси (основни и допълнителни)	учебник – работа с рубриците „Да разтълкуваме текста“ и „Енциклопедия“, както и работен лист № 8
Допълнителни дейности	Самостоятелна работа с работен лист № 8. Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Задачи за контрол	Задачите от рубриката „Да осмислим художествения текст“ от работен лист № 8.

Тема: Поезия и любов – урок за упражнение

План на урока	1. Коментиране на разликите между епос и лирика и сравнение между „Прощаването на Хектор с Андромаха“ и „Любов“ 2. Съпоставка на въздействието на различни преводи и на различни стихотворения с любовна тематика
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават художествените особености на лирическото стихотворение и ги сравняват с епоса. – Могат да коментират художествените особености и въздействието на текста. – Съпоставят представянето на човека и неговия свят в епоса и в лириката.
Актуализиране на знания и умения	Актуализират се знанията за композицията, идеите, образите, конфликтите в епоса.
Съдържателни акценти	Поставя се акцент върху спецификата на лирическото представяне на човека и неговата реализация в стихотворението, прави се съпоставка с откъс от „Илиада“, както и с текстове от модерната литература.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник – работа с рубриците „Да разтълкуваме текста“, „Да приложим“, „Дискусионен клуб“, „Работа по проект“, работен лист № 8
Допълнителни дейности	Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Задачите от рубриката „Да приложим наученото“ в работен лист № 8.
Задачи за контрол	Въпросите от „Да разтълкуваме текста“ и/или от рубриката „Да съпоставим“ от работен лист № 8.

Тема: Античният театър и грама. Софокъл. „Антигона“ – урок за нови знания

План на урока	1. Произход на драмата 2. Театралните представления 3. Жанрът. Развитие и структура на драмата 4. Авторът 5. Произведението: митологичен контекст, заглавие, герои, време и място на действието, структура на драматическия текст 6. „Антигона“. Пролог 7. Първи епизод 8. Първи стазим
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават понятията <i>драма, трагедия, пролог, парод, стазим, епизод, екзод, трагически конфликт</i> . – Могат да посочат кога, къде и как възниква драмата. – Познават особеностите на античната театрална практика и могат да я съпоставят със съвременната. – Разпознават частите на античната драма. – Разбират ролята на пролога като експозиция и могат да открият допълнителни функции, с които е натоварен в трагедията „Антигона“. – Коментират как са показани характеристиките, идеите, ценностите на героите. – Разпознават различната роля на хора и на героите. – Интерпретират текста в контекста на епохата, в която е възникнал. – Умеят да илюстрират отговорите си с примери от произведението.
Актуализиране на знания и умения	Актуализират се знанията за Тиванския митологичен цикъл.

Съдържателни акценти	Представят се сведения относно произхода на драмата и особеностите на театралната практика в Античността. Изясняват се непознатите думи. Въвеждат се новите понятия <i>драма</i> и <i>трагедия</i> . Проследява се аргументацията в сблъсъка на гледни точки в пролога и саморазкриването на героя в първи епизод. Обяснява се спецификата на трагическия конфликт. Очертава се ролята на хора и на хоровите песни.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник – работа със схемите и илюстрациите, с рубриката „Да разтълкуваме текста“, както и работен лист № 9
Допълнителни дейности	Самостоятелна работа с работен лист № 9. Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Изготвяне на презентация на тема „Античният и съвременният театър“ или „Жанровете трагедия и комедия“.
Задачи за контрол	Задачи от рубриката „Да приложим наученото“ от работен лист № 9.
Примерен отговор на въпрос 1 към темата за театъра и драмата	Епосът и лириката са достъпни първоначално главно за аристократични среди. Епосът се създава и изпълнява от професионалисти, които работят за заможни аристократи (пеят на пир), преди да се пренесе на всенародни празници; лириката се създава предимно от аристократи и някои жанрове се изпълняват на техните пирове, груги – на всенародни религиозни празници. Драмата от самото начало се представя на всенароден празник, възниква в Атина, преживява разцвет във времето на разцвет на демокрацията, поставя въпроси на полисната гражданска общност.

Тема: Развитие на трагическия конфликт в „Антигона“. Трагическият герой – урок за нови знания

План на урока	1. Проблемите и конфликтите – втори епизод 2. Проблемите и конфликтите – трети епизод 3. Жанрът. Художествени особености – трагическият герой и трагическата вина
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават понятията <i>трагически герой</i> , <i>трагическа вина</i> ; разбират специфичното значение на <i>вина</i> (грешка, погрешна преценка, заслепение) в този случай. – Могат да проследят проявите и развитието на трагическия конфликт в частите на драмата. – Обясняват мотивацията за действията на героите чрез трагическия конфликт в „Антигона“. – Характеризират трагическия герой и изказват оценки за неговите качества. – Умеят да илюстрират отговорите си с примери от произведението.
Актуализиране на знания и умения	Актуализират се знанията за мястото на жената в старогръцката култура (и се оценява поведението на героите); за ролята на хора (и се следят неговите реакции).
Съдържателни акценти	Въвеждат се новите понятия <i>трагически герой</i> и <i>трагическа вина</i> . Обяснява се виждането на Аристотел за трагическия герой и за „голямата грешка“. Проследява се развитието на трагическия конфликт в двата епизода чрез различните герои и отношения и „натрупването“ на погрешни мнения и решения от страна Креон.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник – работа с рубриката „Да разтълкуваме текста“, както и работен лист № 10
Допълнителни дейности	Самостоятелна работа с работен лист № 10. Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Изготвяне на презентация на тема: „Епическият и трагическият герой“.
Задачи за контрол	Задачи от рубриката „Да приложим наученото“ от работен лист № 10.

Тема: Развитие на трагическия конфликт в „Антигона“. Трагическият сюжет – урок за нови знания

План на урока	1. Проблемите и конфликтите 2. Героите – доизясняване на трагическата вина 3. Ценностите, идеите, посланията 4. Жанрът. Художествени особености на трагическия сюжет: експозиция, завръзка, кульминация, развързка; обрат и катарзис 5. Текстът в контекста на своето време
---------------	---

Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават понятията <i>катарзис</i> , <i>обрат (перипетия)</i> , <i>трагическа ирония</i> . – Могат да проследят проявите и развитието на трагическия конфликт и да посочат обрата. – Разпознават присъствието на трагическа ирония в думите и постъпките на героите. – Познават особеностите на трагическия сюжет и връзката им с трагическия катарзис. – Умеят да илюстрират отговорите си с примери от произведението.
Актуализиране на знания и умения	Актуализират се знанията за елементите на сюжета и се отбелязва как се развиват в трагедията.
Съдържателни акценти	Въвеждат се новите понятия <i>трагическа ирония</i> и <i>трагически катарзис</i> . Обяснява се по достъпен начин виждането на Аристотел за трагическия катарзис и връзката му с характера на трагическия герой и с „голямата грешка“. Правят се обобщения за началната и за крайната ситуация в трагедията – крушението на героя е свързано с избавление за общността.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник – работа със схемата и с рубриката „Да разтълкуваме текста“, както и работен лист № 11
Допълнителни дейности	Самостоятелна работа с работен лист № 11. Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Сравнение на началната и крайната ситуация в „Антигона“ и в „Егип цар“.
Задачи за контрол	Задачи от рубриката „Да приложим наученото“ от работен лист работен лист № 11.

Тема: Трагедията „Антигона“ и противоречията в човекния живот – Вчера и днес – урок за упражнение

План на урока	1. Сравнение на Антигона и Креон и коментиране на качествата им като трагически герои 2. Преглед и съпоставка на критически мнения за конфликта и героите в „Антигона“ 3. Съпоставка на трагическите герои с Ахил. Изводи за корените на трагедията в епоса 4. Съпоставка на словесно и визуално изкуство
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават характеристиките на трагическия герой и могат да ги открият в анализирани персонажи. – Оценяват сложността на трагическия конфликт в „Антигона“ и могат да посочат различни гледки точки към него (Антигона е изцяло права/по-права, защото ...; и двамата са прави, защото ...; главният герой е ..., защото ...). – Съпоставят интерпретирането на сходни ситуации и проблеми в епоса и трагедията; на един сюжет в литературата и в живописа.
Актуализиране на знания и умения	Актуализират се знанията за конфликтите, героите, проблемите в трагедията „Антигона“.
Съдържателни акценти	Поставя се акцент върху общочовешки проблеми и такива, които са актуални и днес (връзките между хората; почитта към мъртвите; лоялността към група; лично и обществено; гражданска общност и граждански добродетели; общество и власт).
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник – работа с рубриките „Да разтълкуваме текста“, „Да приложим“, „Дискусионен клуб“, работен лист № 11
Допълнителни дейности	Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Задачите от рубриката „Да приложим наученото“ в работен лист № 11.
Задачи за контрол	Въпросите от работен лист № 11.
Примерен отговор на въпрос 3 към картината на Б. Констан	<ul style="list-style-type: none"> Изобразен е моментът, в който Антигона прави опит да извърши погребален ритуал. Според текста (разказа на Стража) тя посипва тялото с пръст, а тук го покрива с погребален воал. Атмосферата е мрачна и безутешна. Цветовете са тъмни, пейзажът е скалист и гол, фигурите доминират над пейзажа, вниманието е насочено изцяло към тях. Мъртвото тяло на Полиник на преден план предизвиква потрес, сведената глава на коленичилата Антигона – съчувствие.

<p>Примерен отговор на въпрос 3 към картината на Б. Констан</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Фигурите са умело композирани и групирани: на преден план са Антигона и Полиник, които извикват емоционална реакция у зрителя, на заден – стражите, които излъчват заплахата и враждебност. Образът на Антигона изцяло доминира, не само с централното си разположение, но и с по-светлите тонове. Същевременно той е много близо и отчасти закрива тялото на Полиник, което внушава свързаност, почти като една фигура. • Изображението на Антигона е единственото по-светло петно в картината. Тя не гледа нито към публиката, нито към пазачите, изцяло погълната от мъката по брат си. Бялата ѝ греха, младостта ѝ, грижовният жест, почтителната и печална поза, загърбването на заплахата говорят за черти, познати от трагедията: героинята е млада, крехка жена, която е безкрайно предана на брат си. В трагедията обаче са подчертани по-явно нейната решителност и силен дух. • Докато скръбта, любовта, семейните връзки са тема на предния план, встрани и в далечината в дясната част на платното са представени силата и властта. Антигона и Полиник са сред пейзажа, който, макар и суров, символизира естествените и непреходни закони на семейните връзки като част от природния свят. Крепостта в далечината, разположена нависоко, напомня за мощта на политическата власт, която се налага над природните закони. Нейни представители са второстепенните фигури на стражите, които изглеждат страшни и заплашителни в своите доспехи. Червената греха на единия от тях контрастира на бялата греха на Антигона като знак за насилието на властта над невинността и човечността. • Според разказа на Стража в Първи епизод на трагедията никога не е забелязал кой и как е престъпил заповедта. Картината разказва друга история – стражите виждат Антигона, единият понечва да се намеси, но другият го спира. Жестовете им повтарят мотивите на Антигона и Исмена – подчинение пред политическата власт срещу зачитане на човешките чувства и Божиите повели, но второстепенната им роля повече напомня за ролята на хора в трагедията, който се колебае в мнението си и в лоялността си.
---	--

Тема: Античност – урок за обобщение

<p>План на урока</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Припомняне на знанията за: <ul style="list-style-type: none"> – Античността като времева рамка, социална и идеологическа основа, светоглед, автори-тети, ценности, същност на изкуството, начин на творчество – Старогръцката митология – същност, възникване, типове митове функции, цикли – Старогръцката литература – устност и колективност в ранните векове, последователност на жанровете, митологични сюжети, проблеми, конфликти, ценности – Литературни родове 2. Беседа върху въпросите за обобщаване на знанията и уменията върху художествените текстове от раздела и значението на старогръцката литература за европейската културна традиция
<p>Опорни знания и умения, основни понятия</p>	<p>Учениците:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Познават понятията <i>културна епоха, социална и идеологическа основа, светоглед, мит, сюжет, литературен род, жанр, ценности на Античността</i>. – Познават съдържанието на изучените основни митологични сюжети и художествени текстове, героите, конфликтите, посланията. – Умеят да илюстрират отговорите си с примери от художествен текст.
<p>Актуализиране на знания и умения</p>	<p>Актуализират се знанията за митовете и за художествените текстове от раздела.</p>
<p>Съдържателни акценти</p>	<p>Знанията по темата се обобщават чрез беседа по предложените в учебника въпроси. Акцентира се върху синтезираната информация в таблиците.</p>
<p>Ресурси (основни и допълнителни)</p>	<p>учебник – работа с рубриците „Да обобщим“, „Да приложим“.</p>
<p>Допълнителни дейности</p>	<p>Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.</p>
<p>Допълнителни задачи</p>	<p>Гледане и обсъждане на научнопопулярен филм, посветен на Античността като културна епоха.</p>
<p>Задачи за контрол</p>	<p>Работен лист № 12 (мест).</p>

Тема: Установяване на равнището на знанията и уменията върху раздел „Античност“ – контролна работа

В учебника са предложени два варианта на тест, включващи по 10 задачи, от които последната изисква създаване на кратък текст.

Верни отговори на тестовите задачи:

Вариант 1

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Б	В	В	Г	А	Г	Б	А	В	Примерен отговор: Думите са на Тирезий от пети епизод на трагедията „Антигона“. С тях слепият загадък се опитва да убеди Креон да не упорства в грешката си, а да преосмисли решенията си. За хората е присъщо да грешат, но също така присъщо и достойно е да размислят, да се вслушват в добри съвети, за да поправят злото. Това не е признак на слабост, а на разум и отговорност. Откъсът насочва към една от основните черти на трагическия герой – той допуска голяма грешка, но е толкова убеден в правотата си, че стига до заслепение и не е в състояние да осъзнае грешката си и да се промени.

Вариант 2

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Б	А	В	Г	Б	А	А	Б	В	Примерен отговор: Стиховете са от срещата на Хектор с Андромаха в Шеста песен на „Илиада“. Сцената на съпружеска и бащина обич и привързаност е в ярък контраст с бойните епизоди. Хектор протяга ръце да презърне невръстния си син, но детето се уплашва от страшния вид на баща си с шлема и развятата грива. Този трогателен момент символизира заплахата, която представлява войната за живота, за мира, за семейното щастие.

II. Средновековие

Тема: Средновековието като културна епоха – урок за нови знания

План на урока	<ol style="list-style-type: none"> 1. Наименование и времева рамка 2. Същност на Средновековието като културна епоха 3. Изкуството през Средновековието 4. Творецът и творческият процес през Средновековието 5. Литературата на Западноевропейското средновековие. Рицарският роман 6. Старобългарската литература – нашата средновековна литература
Опорни знания и умения, основни понятия	<p>Учениците:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Познават понятията <i>Античност, културна епоха, феодално общество, религия, християнство, творец, творчески процес.</i> – Разпознават ценностите на Античността като културна епоха.
Актуализиране на знания и умения	Актуализират се знанията за Средновековието, придобити в часовете по изобразително изкуство, музика и история.
Съдържателни акценти	<p>Прочита се урочната статия и се провежда беседа с предложените въпроси. Обясняват се понятията <i>Средновековие, теоцентризъм, рицарски роман, нормативност, компилация, старобългарска литература и нейните жанрове.</i></p> <p>Акцент в урока могат да бъдат илюстрациите, както и съпоставката на двете произведения на изкуството от Античността и от Средновековието.</p>
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, работен лист № 13
Допълнителни дейности	Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника. Гледане на филма „Името на розата“ и коментар върху него.
Допълнителни задачи	Изготвяне на презентации за артефакт на средновековното изкуство или средновековен творец, които са предизвикали интерес у учениците.
Задачи за контрол	Задачи от работен лист № 13.

Тема: Библията – книгата на книгите – урок за нови знания

План на урока	<ol style="list-style-type: none"> 1. Същност на Библията 2. Възникване и структура 3. Старият завет 4. Новият завет 5. Важни преводи на Библията 6. Библията и значението ѝ за европейската култура
Опорни знания и умения, основни понятия	<p>Учениците:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Познават понятията <i>мит, библейски разказ, Бог, християнство.</i> – Разпознават ценностите на християнството.
Актуализиране на знания и умения	Актуализират се знанията за Библията, придобити в часовете по литература и по изобразително изкуство.
Съдържателни акценти	<p>Прочита се урочната статия и се провежда беседа с предложените въпроси. Обясняват се понятията <i>Библия, Стар завет, Нов завет, евангелие, Апокалипсис.</i></p> <p>Акцент в урока могат да бъдат илюстрациите, както и съпоставката на двете произведения на изкуството – иконата на Молеров и картината на Ботичели.</p>
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, работен лист № 14
Допълнителни дейности	Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	
Задачи за контрол	Таблицата от рубриката „Да приложим“.

Тема: Старозаветните библейски сюжети за грехопадението, за Каин и Авел, за Мойсей – урок за нови знания

План на урока	1. Сътворението 2. Грехопадението 3. Мойсей и трите му срещи с Бога. Десетте Божии заповеди 4. Пътят на евреите през пустинята към Обетованата земя
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават понятията <i>мит, библейски разказ, Бог, райската градина Едем</i> . – Разпознават взаимоотношенията между Бога и човека.
Актуализиране на знания и умения	Актуализират се знанията за Библията, придобити в часовете по литература и по изобразително изкуство.
Съдържателни акценти	Прочита се урочната статия и се провежда беседа с предложените въпроси. Обясняват се понятията <i>тървороден грях, свободна воля, златен телец</i> . Акцент в урока могат да бъдат илюстрациите, съпоставката на трите изображения по сюжети от Стария завет, както и тълкуването на фразеологизмите, свързани с герои и мотиви от старозаветните книги.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, работен лист № 14
Допълнителни дейности	Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Гледане на филм или откъс от филм със старозаветен сюжет и беседа върху образите, посланията, въздействието, режисьорските решения, актьорското изпълнение...
Задачи за контрол	Задачите от рубриката „Да приложим“.

Тема: Новозаветните библейски сюжети за Иисус Христос и за Богородица – урок за нови знания

План на урока	1. Иисус Христос и християнството 2. Богородица 3. Евангелие от Матей 4. Евангелие от Йоан
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават понятията <i>мит, библейски разказ, евангелие, християнски ценности</i> . – Разпознават взаимоотношенията между Иисус и Неговите апостоли, между Иисус и хората.
Актуализиране на знания и умения	Актуализират се знанията за Библията, придобити в часовете по литература.
Съдържателни акценти	Прочита се урочната статия и се провежда беседа с предложените въпроси. Обясняват се понятията <i>богочовек, възплътеното Слово, притча</i> . Акцент в урока могат да бъдат новозаветните текстове и коментарът към тях, както и съпоставката между Евангелие от Матей и Евангелие от Йоан.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, работен лист № 15
Допълнителни дейности	Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Гледане на филм или откъс от филм с новозаветен сюжет и беседа върху образите, посланията, въздействието, режисьорските решения, актьорското изпълнение...
Задачи за контрол	Задачите от рубриката „Да приложим“.

Тема: Библията. Някои старозаветни и новозаветни библейски сюжети – урок за упражнение

План на урока	Коментират се на: – преносните значения на образи и сюжети от Библията – откъса от първа глава от <i>Евангелие от Йоан</i> – откъса от глава 15 от <i>Евангелие от Йоан</i> (Притчата за лозата) – откъсите от <i>Евангелие от Матей</i> – изображенията от Пусен и Ел Греко и стиховете на Смирненски
---------------	---

Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават понятията <i>мит, библейски разказ, Бог, християнски ценности</i> . – Разпознават взаимоотношенията между Бога и човека.
Актуализиране на знания и умения	Актуализират се знанията за Библията.
Съдържателни акценти	Прочитат се библейските текстове и се провежда беседа с предложените въпроси. Разглеждат се илюстрациите, прочитат се стиховете на Смирненски и се попълва и коментира таблицата (заг. 6 от рубриката „Да приложим“). Дискутират се твърденията от рубриката „Дискусионен клуб“.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, работни листове № 14 и № 15
Допълнителни дейности	Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника. Работа по проект.
Допълнителни задачи	Гледане на филм или откъс от филм със старозаветен и/или новозаветен сюжет и беседа върху образите, посланията, въздействието, режисьорските решения, актьорското изпълнение...
Задачи за контрол	Задачите от рубриката „Да приложим“.

Тема: Пространно житие на св. Кирил – урок за нови знания (2 часа)

План на урока	1. Проблемът за авторството 2. Художествен прочит на откъса от житието на св. Кирил 3. Жанрът 4. Заглавието, сюжестът и композицията 5. Героите, проблемите и конфликтите 6. Ценностите, идеите и посланията на житието на св. Кирил 7. Текстът в контекста на своето време
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават понятията <i>жанр, сюжет, композиция, герой, идеи и ценности на Средновековието</i> . – Формулират основната тема на художествен текст. – Определят функциите на заглавието. – Проследяват сюжета и определят особеностите на композицията. – Открояват проблемите и конфликтите и характеризират героите. – Формулират ценностите, идеите и посланията на текста. – Интерпретират текста в контекста на епохата, в която е възникнал. – Умеят да илюстрират отговорите си с примери от художествен текст.
Актуализиране на знания и умения	Актуализират се знанията за сюжет и композиция, за конфликт, идея, послание, ценност.
Съдържателни акценти	Представя се проблемът с авторството. Изясняват се непознатите гуми. Въвеждат се новите понятия <i>агиография, житие (пространно), символ</i> . Проследява се развитието на сюжета и се коментират изграждането на образите, взаимоотношенията между героите, символите, нормативната естетика.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник – работа с рубриците „Да разтълкуваме текста“ и „Енциклопедия“, работен лист № 16
Допълнителни дейности	Самостоятелна работа с работен лист № 16. Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Изготвяне на презентация на тема: „Солунските братя в илюстрации, картини, икони, стихотворения и песни“.
Задачи за контрол	Задачите от работен лист № 16.

Тема: Християнският апостол и славянският първоучител – урок за упражнение

План на урока	1. Тълкуване на понятията <i>християнски апостол</i> и <i>славянски първоучител</i> 2. Коментиране на основните моменти от живота и деянията на азиографския герой, открояване на символно натоварените епизоди, съпоставка с образа на Исус от евангелските текстове, изясняване на посветеността на св. Кирил на християнството и на славянската идея 3. Обясняване на мотивацията на героя в апостолската и книжовната му дейност
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават сюжета и композицията на <i>Пространно житие на св. Кирил</i> и героите. – Могат да коментират качествата на героите и взаимоотношенията между тях и да направят детайлна характеристика на азиографския герой. – Формулират идеите, конфликтите, ценностите и посланията на <i>Пространно житие на св. Кирил</i> .
Актуализиране на знания и умения	Актуализират се знанията за сюжета, композицията, героите и конфликтите на <i>Пространно житие на св. Кирил</i> .
Съдържателни акценти	Поставя се акцент върху християнската отгаденост и славянската кауза на азиографския герой, прави се съпоставка с текстове от античната литература („Илиада“), библейски новозаветни текстове (Нагорната проповед на Христос) и с групи текстове от средновековната ни литература („Похвално слово за Кирил“). Проследяват се взаимоотношенията между Кирил и останалите герои.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник – работа с рубриците „Да разтълкуваме текста“, „ Да приложим“, „Дискусионен клуб“, „Работа по проект“, работен лист № 16
Допълнителни дейности	Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника. „Работа по проект“.
Допълнителни задачи	Задачи 1, 2 и 3 от рубриката „Да приложим наученото“ в работен лист № 16.
Задачи за контрол	Въпросите от „Да разчетем текста“.

Тема: „Азбучна молитва“ – урок за нови знания

План на урока	1. Константин Преславски и неговото творчество. Сборникът „Учително евангелие“ 2. Жанрът и художествените особености на „Азбучна молитва“ 3. Заглавието, композицията, проблемите и конфликтите в текста 4. Ценностите, идеите и посланията 5. Текстът в контекста на своето време
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават понятията <i>жанрова система</i> , <i>поезия</i> , <i>композиция</i> , <i>символ</i> . – Формулират основната тема на художествен текст. – Определят функциите на заглавието. – Определят особеностите на композицията. – Открояват проблемите и конфликтите, коментират художествените особености. – Формулират ценностите, идеите и посланията на текста. – Интерпретират текста в контекста на епохата, в която е възникнал. – Умеят да илюстрират отговорите си с примери от художествен текст.
Актуализиране на знания и умения	Актуализират се знанията за функции на <i>заглавието</i> , <i>лирически говорител</i> , <i>молитва</i> и уменията за интерпретация на <i>лирически текст</i> .
Съдържателни акценти	Представят се мястото на Константин Преславски в старобългарската книжовна традиция и особеностите на сборника „Учително евангелие“. Изясняват се непознатите думи. Въвежда се новото понятие <i>акростих</i> . Проследява се развитието на поетическата идея и се коментират художествената образност, символите, идеите, посланията, начините за постигане на въздействие.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник – работа с рубриците „Да разтълкуваме текста“ и „Енциклопедия“ и работен лист № 17
Допълнителни дейности	Самостоятелна работа с работен лист № 17. Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Изготвяне на презентация на тема: „Учениците на Кирил и Методий в България и тяхната дейност“.
Задачи за контрол	Задачите от рубриката „Да осмислим художествения текст“ от работен лист № 17.

Тема: Образът на света в стихотворението „Азбучна молитва“ – урок за упражнение

План на урока	1. Тълкуване на понятията <i>универсални християнски идеи</i> и <i>идеи, актуални за конкретното историческо време</i> . 2. Коментиране на основните моменти от стихотворението и съпоставка с композицията на традиционната християнска молитва. 3. Интерпретиране на обръщенията, символите, антитезите, акростиха.
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават композиционните особености на „Азбучна молитва“. – Могат да коментират художествените особености и въздействието на текста. – Формулират идеите, конфликтите, ценностите и посланията на „Азбучна молитва“.
Актуализиране на знания и умения	Актуализират се знанията за композицията, идеите, образите, конфликтите в „Азбучна молитва“.
Съдържателни акценти	Поставя се акцент върху християнската молитвената формула и нейната реализация в стихотворението, прави се съпоставка с откъс от „Учително евангелие“, както и с текстове от античната литература. Откроява се въздействието на акростиха.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник – работа с рубриците „Да разтълкуваме текста“, „Да приложим“, „Дискусионен клуб“, „Работа по проект“, работен лист № 17
Допълнителни дейности	Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Задачите от рубриката „Да приложим наученото“ в работен лист № 17.
Задачи за контрол	Въпросите от „Да разтълкуваме текста“ и/или от рубриката „Да съпоставим“ от работен лист № 17.

Тема: „За буквите“ от Черноризец Храбър – урок за нови знания

План на урока	1. Проблемът за авторството 2. Художествен прочит на текста 3. Жанрът 4. Заглавието, композицията 5. Проблемите и конфликтите 6. Ценностите, идеите и посланията в апологията „За буквите“ 7. Текстът в контекста на своето време
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават понятията <i>жанр, композиция, триезична догма, аргумент</i> . – Формулират основната тема на текст. – Определят функциите на заглавието. – Проследяват аргументацията и определят особеностите на композицията. – Открояват проблемите и конфликтите. – Формулират ценностите, идеите и посланията на текста. – Интерпретират текста в контекста на епохата, в която е възникнал. – Умеят да илюстрират отговорите си с примери от произведението.
Актуализиране на знания и умения	Актуализират се знанията за ораторските жанрове, за конфликт, аргумент, славянска писменост.
Съдържателни акценти	Представят се проблемът с авторството. Изясняват се непознатите думи. Въвеждат се новите понятия <i>полемично слово, апология</i> . Проследява се аргументацията в сблъсъка на гледни точки. Очертава се спецификата на въздействие на текста. Характеризира се полемистът.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник – работа с рубриците „Да разтълкуваме текста“ и „Енциклопедия“ и работен лист № 18
Допълнителни дейности	Самостоятелна работа с работен лист № 18. Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Изготвяне на презентация на тема: „Кирилските букви“.
Задачи за контрол	

Тема: „За буквите“ – защита и възхвала на славянската писменост – урок за упражнение

План на урока	1. Тълкуване на понятията <i>защита</i> и <i>възхвала</i> (апология) 2. Коментиране на основните моменти от тезите на триезичниците и антитезите на Черноризец Храбър 3. Обясняване на реторическата стратегия на Черноризец Храбър
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават идеите на триезичниците. – Могат да коментират аргументите на Черноризец Храбър, с които защитава и възхвалява славянската писменост. – Формулират идеите, конфликтите, ценностите и посланията на „За буквите“.
Актуализиране на знания и умения	Актуализират се знанията за композицията, конфликтите, аргументите в апологията „За буквите“.
Съдържателни акценти	Поставя се акцент върху славянската кауза на Черноризец Храбър и уменията му да води спор и да аргументира тезите си, прави се съпоставка с полемичната част от пространното житие на Кирил (диспута с триезичниците във Венеция) и със стихотворението „Българският език“ на Вазов. Проследяват се преживяванията и полемичните похвати на Черноризец Храбър.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник – работа с рубриците „Да разтълкуваме текста“, „ Да приложим“, „Дискусионен клуб“, „Работа по проект“, работен лист № 18
Допълнителни дейности	Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника. „Работа по проект“.
Допълнителни задачи	Задачите от рубриката „Да приложим наученото“ в работен лист № 18.
Задачи за контрол	Въпросите от „Да разчетем текста“.

Тема: Средновековие – урок за обобщение

План на урока	1. Припомняне на знанията за: – Средновековието – времева рамка, социална и идеологическа основа, светоглед, авторитети, ценности, същност на изкуството, творец и творчески процес; – Библията – същност, възникване, структура – Стар и Нов завет; – Старобългарската литература – произведения, автори, жанрове, проблеми и конфликти, герои, ценности, начини на въздействие. 2. Беседа върху въпросите за обобщаване на знанията и уменията върху библейските разкази и художествените текстове от раздела
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават понятията <i>културна епоха</i> , <i>социална и идеологическа основа</i> , <i>светоглед</i> , <i>творчество</i> , <i>творец</i> , <i>библейски текст</i> , <i>сюжет</i> , <i>жанр</i> , <i>ценности на Средновековието</i> . – Познават съдържанието на изучените библейски и художествени текстове, героите, конфликтите, посланията. – Умеят да илюстрират отговорите си с примери от библейски и от художествен текст.
Актуализиране на знания и умения	Актуализират се знанията за библейските и за художествените текстове от раздела.
Съдържателни акценти	Знанията по темата се обобщават чрез беседа по предложените в учебника въпроси. Акцентира се върху синтезираната информация в трите таблици.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник – работа с рубриците „Да обобщим“, „Да приложим“
Допълнителни дейности	Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Гледане и обсъждане на научнопопулярен филм, посветен на Средновековието като културна епоха.
Задачи за контрол	Задачата от рубриката „Да приложим“.

Тема: Установяване на равнището на знанията и уменията върху раздел „Средновековието“ – контролна работа

В учебника са предложени два варианта на тест, включващи по 10 задачи, от които последните две изискват създаване на кратък текст.

Верни отговори на тестовите задачи:

Вариант 1

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
В	Б	Б	А	В	В	Б	Б	<p>Примерен отговор: Апологията на Черноризец Храбър утвърждава християнските ценности, които заедно с идеята за правото на славяните на богослужение и култура на свой език побеждават триезичната догма. Посланието за светостта на една нова азбука, дело на праведен християнин, поставя началото на традицията да се пази и почита писмеността и да се възхвалява като забележително проявление на българския дух.</p>	<p>Примерен отговор: Изключителен филолог, талантлив книжовник и творец, признат мисионер, праведен християнин, Константин Философ е избран от императора да осъществи отговорната мисия във Великоморавия, за целите на която създава и славянската азбука. Това забележително събитие, този кулминационен момент в дейността на Кирил житиеписецът пресъздава много пестеливо, като отново вплита чудото в биографичния разказ за героя. За автора не е толкова важно как Кирил създава азбуката. За него много по-важно е, че сам Бог му се явява и изпълнява молбата му, тоест че славянската писменост е боговдъхновена и има право на съществуване.</p>

Вариант 2

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
А	Б	В	Б	А	А	А	В	<p>Примерен отговор: В хода на полемиката Черноризец Храбър умело борава със съпоставки и опозиции, за да открои превъзходството на славянската азбука над гръцката. Посланието за новата азбука като дело на праведен вярващ, а не на езичник побеждава тезите на противниците ѝ с един от най-силните аргументи на Средновековието – принадлежността към Христовото учение.</p>	<p>Примерен отговор: В поетичната тъкан на творбата намират своето въздействащо единение изконни християнски ценности и актуални проблеми на времето. Поетът желае да направи „явно евангелското слово“ за своя народ на собствения му език и така пълноценно да го приобщи към православния християнски свят. Следвайки делото на славянските първоучители Кирил и Методий, той ще го изведе на пътя на самостоятелното му духовно и културно развитие.</p>

III. Ренесанс

Тема: Ренесансът като културна епоха – урок за нови знания

План на урока	1. Времеви и географски граници 2. Ренесансовият хуманизъм 3. Светогледни идеи на Ренесанса и ренесансовия хуманизъм а) Възраждане на античната древност б) Индивидуализмът. Човекът като задача и цел в) Формирането на граждански активни личности 4. Изкуството на Ренесанса
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават понятията <i>Средновековие</i> , <i>културна епоха</i> , <i>религия</i> , <i>християнство</i> , <i>творец</i> , <i>творчески процес</i> . – Разпознават и коментират характеристиките на произведения от различни културни епохи.
Актуализиране на знания и умения	Актуализиране на знанията за Средновековието като културна епоха. Актуализиране на знанията за Ренесанса, придобити в часовете по изобразително изкуство, музика и история.
Съдържателни акценти	1. Изясняване на времевите и географските граници на епохата. Обща характеристика. 2. Ренесансовият хуманизъм. Обясняват се и се дискутират понятията <i>Ренесанс</i> , <i>хуманизъм</i> , <i>studia humanitatis</i> , <i>антропоцентризъм</i> , <i>virtu</i> , <i>линейна перспектива</i> , <i>готически</i> и <i>ренесансов стил в архитектурата</i> . Обяснение на ренесансовото схващане за човека. 3. Специфика на ренесансовия антропоцентризъм – човекът е в центъра на света не защото е съвършен, а защото има свободата да постигне съвършенството или пък да деградира. 4. Изясняване и коментиране на приликите и разликите между средновековната и ренесансовата култура по отношение на религията, философията, изкуството, схващането за история.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник (включително откъса от „Реч за достойнството на човека“ на Джовани Пико де ла Мирандола), работен лист № 20
Допълнителни дейности	Работа с ресурсите от електронния учебник.
Допълнителни задачи	Изготвяне на презентации за изтъкнати художници от Ренесанса.
Задачи за контрол	Рубриката „Въпроси и задачи“ от учебника, работен лист № 20.

Тема: Джовани Бокачо. „Декамерон“ – урок за нови знания

План на урока	1. Биографията на Бокачо 2. Декамерон – заглавие, структура 3. „Декамерон“ и средновековната традиция 4. Общността на разказвачите 5. Съдържанието на новелите 6. Аморален ли е „Декамерон“?
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават характеристиките на поучителната литература на Средновековието. – Познават и разбират понятията <i>епос</i> , <i>повествование</i> , <i>разказвач</i> , <i>Реформация</i> и <i>Контрреформация</i> . – Разграничават развлекателна и поучителна функция на литературния текст.
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знанията по история за структурата на феодалното общество и за градската култура в края на Средновековието. Актуализиране на знанията за литературния род <i>епос</i> .

Съдържателни акценти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Биографията на Бокачо като емблематичен пример за пътя на ренесансовия творец. 2. Двете повествователни рамки на Декамерон. Структура на книгата. 3. Общността на разказвачите в „Декамерон“ като модел на утопичното общество. Хуманистичните ценности – разум, умереност, вкус, остроумие, природа, красота. Противопоставянето между чумавия град и обществото на разказвачите. 4. Основни теми и проблеми в новелите от „Декамерон“. Преодоляването на изпитанията на съдбата с помощта на разума, съобразителността, остроумието. Любовта като стимул за събуждането на човешкото в човека – новелата за Чимоне и Ифигения. 5. Жанрът на новелата. Характеристики на ренесансовата новела. 6. Проблематизирането на обществените конвенции и морални норми в „Декамерон“.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, работен лист № 21
Допълнителни дейности	Гледане на филма на Пазолини „Декамерон“ и обсъждане в клас.
Допълнителни задачи	Сравнение между средновековно фабльо и новела от „Декамерон“ с един и същи сюжет – „Мелничарят и двамата младежи“ от сборника „Завещанието на магарето“ и новела шеста от ген девети на „Декамерон“.
Задачи за контрол	Рубриката „Въпроси и задачи“ в учебника, задача № 3 от раздела „Да затвърдим и разширим знанията“ в работен лист № 21.

Тема: Вяра и търпимост в новелата за трите пръстена – урок за нови знания

План на урока	<ol style="list-style-type: none"> 1. Запознаване с текста на новелата за трите пръстена 2. Новелата за трите пръстена в художествения контекст на „Декамерон“ 3. Жанр и жанрови особености 4. Героите 5. Сюжетът на притчата за трите пръстена – история и трансформации
Опорни знания и умения, основни понятия	<p>Учениците:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Разграничават буквално и преносно значение. – Познават характеристиките на новелата като жанр. – Открояват проблемите и конфликтите, коментират художествените особености. – Формулират ценностите, идеите и посланията на текста. – Интерпретират текста в контекста на епохата, в която е възникнал. – Съпоставят с личния си опит отношенията, ценностите и посланията на текста. – Тълкуват и анализират различни интерпретации на един мотив в няколко текста.
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знанията за жанра <i>притча</i> от урока в раздел „Средновековие“. Актуализиране на знанията по история за кръстоносните походи, религиозните конфликти през Средновековието.
Съдържателни акценти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Темата за религията, религиозните догми и църковният авторитет в „Декамерон“. 2. Характеристики на новелата, проявени в третата новела от ген първи на „Декамерон“. 3. Характеристика на притчата. Тълкуване на преносното значение на притчата на Мелхиседек. Основното внушение на новелата: истинската вяра съществува, но не може да бъде доказано коя е тя. 4. Сравнение между разработката на сюжета на притчата за трите пръстена в три източника – „Gesta romanorum“, сборника „Новелино“ и „Декамерон“. Новаторството на Бокачо.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, работен лист № 21
Допълнителни дейности	Запознаване с историята на редактирането на „Декамерон“ и конкретно на новелата за Саладин и Мелхиседек.
Допълнителни задачи	Учениците да намерят примери за фолклорни и литературни истории, в които е замесен пръстен.
Задачи за контрол	Рубриката „Задачи“ в учебника, въпросите от разделите „Да затвърдим и разширим знанията“ и „Да разтълкуваме художествения текст“ в работен лист № 21.

Тема: Новелата за трите пръстена – урок за упражнение

План на урока	<ol style="list-style-type: none"> 1. Дискутиране на различни смислови аспекти от произведението 2. Прилагане на наученото в творчески задачи <ol style="list-style-type: none"> а) сценарий и изиграване на вариант на историята, в който Мелхиседек дава поредица от „грешни“ отговори б) сравнение между трите варианта на притчата 3. Дискусия, сравняваща новелата за Мелхиседек и притчата за слепците и слона 4. Дискусия за съдбата на Менокио 5. Задаване на тема за есе
Опорни знания и умения, основни понятия	<p>Учениците:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Познават жанровите характеристики на новелата. – Имат знания за историята на религиозните полемки и войни. – Умеят да изградят и защитят теза с подходящи аргументи. – Тълкуват и анализират различни интерпретации на един мотив в няколко текста.
Актуализиране на знания, умения	<ol style="list-style-type: none"> 1. Актуализиране на знанията за проблематизирането на моралната поука в ренесансовата новела. 2. Актуализиране на знания от обучението по история и философия, засягащо религиозните полемки и възможността за обективно познание на абсолютното.
Съдържателни акценти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Изясняване на идейното внушение на притчата, разказана от Мелхиседек. 2. Дискутиране на проблема за свободомислието и толерантността въз основа на новелата на Бокачо. 3. Поставяне и дискутиране на проблема за трудността да се докаже истинността на вярата и превъзходството на някоя от религиите. 4. Съпоставка между художествена и историческа реалност (въз основа на разказа за Менокио в рубриката „Енциклопедия“ от урока).
Ресурси (основни и допълнителни)	Въпроси и задачи от учебника, работен лист № 21; допълнителна литература: Джон Годфри Сакс, „Слепците и слонът“, Карло Гинзбург, „Сиренето и червеите“
Допълнителни дейности	Прочит на стихотворението „Слепците и слонът“ на Джон Годфри Сакс.
Допълнителни задачи	Написване на есе по една от зададените в учебника примерни теми.
Задачи за контрол	Рубриката „Въпроси и задачи“ в учебник, въпросите от раздел „Да приложим наученото“ в работен лист № 21.

Тема: Мигел де Сервантес. „Дон Кихот“ – урок за нови знания

План на урока	<ol style="list-style-type: none"> 1. Биографията на Сервантес 2. „Дон Кихот“ – заглавие, история на публикацията, основна тема 3. „Дон Кихот“ – герои и персонажна система 4. Рицарският идеал на Дон Кихот
Опорни знания и умения, основни понятия	<p>Учениците:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Познават най-общо историята на Европа от XVI в. – Познават характеристиките на Ренесанса и Контрреформацията. – Познават характеристиките на рицарския роман. – Правят съпоставка между интерпретацията на сходен мотив в различни литературни произведения.
Актуализиране на знания, умения	<p>Актуализиране на знанията по история на Европа от XVI в.</p> <p>Актуализиране на знанията за характеристиките на рицарския роман и средновековната култура.</p> <p>Актуализиране на знанията за ценностите на ренесансовата култура.</p>

Съдържателни акценти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Биографията на Мигел де Сервантес като емблематичен пример за пътя на късно ренесансовия творец. 2. Структура и композиция на произведението. Двете части на „Дон Кихот“. 3. Обща характеристика на героя. Разминаването между вътрешния свят на индивида и социалната действителност. 4. Съпоставка между рицарския идеал, разкрит в „Смъртта на Артур“, и рицарския идеал на Дон Кихот. 5. Дон Кихот и драмата на модерния човек – невъзможността за съгласуване между идеал и действителност, между личното виждане и мнението на обществото.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, електронен учебник, работен лист № 22.
Допълнителни дейности	Дискусия на тема: „Може ли да се живее без надеждата, че бихме могли да станем нещо различно спрямо това, което сме?“. Работа с електронния учебник и работен лист № 22.
Допълнителни задачи	Да се подготви презентация за следващия урок – образите на Дон Кихот и Санчо Панса в изкуството.
Задачи за контрол	Рубриката „Въпроси и задачи“ в учебника, раздел „Да затвърдим и разширим знанията“ от работен лист № 22.

Тема: „Дон Кихот“ – жанрови и художествени особености – урок за нови знания

План на урока	<ol style="list-style-type: none"> 1. Запознаване с текста – глава първа на „Дон Кихот“ 2. Раждането на героя – описанието на героя и завръзката на сюжетното действие в глава първа 3. Идеал и действителност 4. „Дон Кихот“ като родоначалник на модерния роман 5. Характеристика на романа като епически жанр. Разлики между роман и епопея/епическа поема
Опорни знания и умения, основни понятия	<p>Учениците:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Разбират особеностите на литературния род епос. – Открояват проблемите и конфликтите, коментират художествените особености. – Формулират ценностите, идеите и посланията на текста. – Интерпретират текста в контекста на епохата, в която е възникнал. – Съпоставят с личния си опит отношенията, ценностите и посланията на текста.
Актуализиране на знания, умения	<p>Актуализиране на знанията за епоса като литературен род.</p> <p>Актуализиране на знанията за средновековния рицарски роман.</p> <p>Актуализиране на знанията за портретна характеристика на героя – изграждане и интерпретация.</p>
Съдържателни акценти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Установяване на разликите между Дон Кихот и героя на рицарските романи – възраст, качества, материална среда, родословие. 2. Изясняване на източника на трагикомизма в романа – разминаването между искреността на намеренията и илюзорността на средствата за тяхното постигане. 3. Изясняване и дискутиране на разминаването между идеал и действителност в романа. 4. Въвеждане на понятието <i>роман</i>. Основни характеристики. 5. Какво прави „Дон Кихот“ родоначалник на модерния роман? Романът като жанр, преобладаващ несигурността и проблематичната свобода на съвременния свят.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, електронен учебник, работен лист № 22
Допълнителни дейности	Работа с електронния учебник.
Допълнителни задачи	Да се подготви за следващия урок презентация на пример за пародия.
Задачи за контрол	Рубриката „Въпроси и задачи“ в учебника, раздел „Да разтълкуваме художествения текст“ в работен лист № 22.

Тема: Пародийното в „Дон Кихот“ – урок за нови знания

План на урока	<ol style="list-style-type: none"> 1. Запознаване с текста – глава осма на „Дон Кихот“ (откъси) 2. Двете действителности на Дон Кихот 3. Запознаване с понятието <i>пародия</i> 3. Аспекти на пародийното в „Дон Кихот“ 4. Авторите на „Дон Кихот“. Образът на повествователя
Опорни знания и умения, основни понятия	<p>Учениците:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Разбират особеностите на литературния рог епос. – Открояват проблемите и конфликтите, коментират художествените особености. – Формулират ценностите, идеите и посланията на текста. – Интерпретират текста в контекста на епохата, в която е възникнал. – Съпоставят с личния си опит отношенията, ценностите и посланията на текста.
Актуализиране на знания, умения	<p>Актуализиране на знанията за комичното в литературата.</p> <p>Актуализиране на познанията за стилови различия в езика.</p>
Съдържателни акценти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Запознаване с извора на трагикомизма в образа на Дон Кихот въз основа на текста от глава осма – разминаващите се с действителността идеалистични подбуди. 2. Реалният свят и светът във въображението на Дон Кихот. Изясняване и дискутиране на начина, по който Дон Кихот трансформира елементи от действителността и ги превръща в части от своя въображаем свят на рицарските подвизи. 3. Запознаване с понятието <i>пародия</i>. Видове пародия – травестия и бурлеска. 4. Изясняване на аспектите на пародийното в „Дон Кихот“: <ul style="list-style-type: none"> – на равнището на предметите; – на равнището на действията; – на равнището на езика.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, работен лист № 22
Допълнителни дейности	Запознаване с пример за пародия от българската литература. Работа върху задачи 4 и 5 от работен лист № 22.
Допълнителни задачи	Работа по проект, представящ интерпретацията на образа на Дон Кихот в съвременната поезия, музика, кино, театър.
Задачи за контрол	Рубриката „Въпроси и задачи“ в учебника, работен лист № 22.

Тема: Победен ли е Дон Кихот? – урок за нови знания

План на урока	<ol style="list-style-type: none"> 1. Осмисляне и интерпретация на образите на Дон Кихот и Санчо и връзките между тях 2. Дискусия върху развитието в образа на Санчо (върху примера от рубриката „Да осмислим текста“) 3. Разпознаване и дискутиране на художествените особености на романа в предложенията откъс (пародийни похвати, снизяване и гр.) 4. Дискутиране на представените проекти за образа на Дон Кихот в съвременното изкуство
Опорни знания и умения, основни понятия	<p>Учениците:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Разбират спецификите в изграждането на човешкия образ в различните изкуства. – Правят разлика между социален успех и морална кауза. – Открояват проблемите и конфликтите, коментират художествените особености. – Формулират ценностите, идеите и посланията на текста. – Интерпретират текста в контекста на епохата, в която е възникнал. – Съпоставят с личния си опит отношенията, ценностите и посланията на текста.
Актуализиране на знания, умения	<p>Актуализиране на знанията за понятието <i>пародия</i> и аспектите на пародийното в „Дон Кихот“.</p> <p>Осмисляне на понятията <i>успех</i>, <i>провал</i>, <i>идеализъм</i>, <i>прагматизъм</i>.</p>
Съдържателни акценти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Установяване на разликите в поведението и характера на Дон Кихот и Санчо – възраст, качества, материална среда, родословие. 2. Изясняване на връзката между Дон Кихот и неговия оръженосец – кои качества на Санчо правят възможно той да приеме частично идеалите на Дон Кихот (наивност, добротата, искреност, простодушие). 3. Дискутиране на влиянието на идеалистичното поведение върху обществената среда. 4. Съпоставяне на конфликтите в „Дон Кихот“ и личния опит на учениците.

Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, електронен учебник, работен лист № 22
Допълнителни дейности	Дискусия на тема: „Пречи ли ни страхът да не изглеждаме смешни?“.
Допълнителни задачи	Дискутиране на задачи 6 и 7 от работен лист № 22. Писане на есе по някоя от предложените теми.
Задачи за контрол	Рубриката „Да приложим наученото“ в работен лист № 22.

Тема: Уилям Шекспир. „Хамлет“ – урок за нови знания

План на урока	1. Биографията на Шекспир. „Шекспировият въпрос“ 2. Изкуството на театъра по времето на Шекспир – театър „Глобус“ 3. Трагедията „Хамлет“ а) заглавие; б) време и място на действието. 4. Сюжет 5. Композиция 6. Герои
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават литературния род <i>драма</i> . – Познават характеристиките на театралната постановка и начините за въздействие върху зрителя. – Познават елементите на композицията на драмата (експозиция, завръзка, кулминация, развързка) и могат да ги идентифицират в текста.
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знанията за литературния род драма. Актуализиране на знанията за Ренесанса като културна епоха.
Съдържателни акценти	1. Биографията на Шекспир като емблематичен пример за късно ренесансов творец. 2. Характеристики на Шекспировия театър – пряк контакт с публиката, условност, масовост. 3. Трагедията „Хамлет“: а) източниците на пиесата. Жанрът „трагедия на отмъщението“; б) изясняване на заглавието, мястото и времето на действието. 4. Основни моменти в сюжетното действие на „Хамлет“. 5. Композиция на пиесата: а) експозиция – сватбата на Клавдий и Гертруда; б) завръзка – явяването на призрака пред Хамлет и съобщаването на истината за убийството; в) кулминация – представянето „Мишеловката“, молитвата на Клавдий, убийството на Полоний; г) развързка – гвубоят с Лаерт, убийството на Клавдий и смъртта на Хамлет. 6. Обща характеристика на героите. Трансформация на ренесансови добродетели при Хамлет, Клавдий, Полоний. Променената роля на красотата и любовта – Гертруда и Офелия.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, електронен учебник, работен лист № 23
Допълнителни дейности	Работа по проект на тема „Образите на Офелия“ в изкуството.
Допълнителни задачи	Дискутиране на задача 6 и 7 от работен лист № 23.
Задачи за контрол	Рубриката „Въпроси и задачи“ в учебника, работен лист № 23 (от 1 до 5).

Тема: Трагическият конфликт в „Хамлет“ – урок за нови знания

План на урока	1. Запознаване с текста – първо действие, пета сцена, второ действие, втора сцена 2. Изясняване и тълкуване на мотивацията на героите в текста 3. Трагедията като жанр – припомняне на основните жанрови характеристики 4. Понятието <i>трагически конфликт</i> и трагическият конфликт в „Хамлет“ 5. Терзанията на Хамлет – вина и мотивация
---------------	---

Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават характеристиките на драмата като род и трагедията като жанр. – Познават и разбират понятията <i>справедливост, вина, отговорност, обществено мнение</i> . – Познават характеристиките на трагическия герой и могат да ги открият в анализирания персонажи. – Интерпретират текста в контекста на епохата, в която е възникнал. – Умеят да илюстрират отговорите си с примери от произведението.
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знанията за жанровите характеристики на трагедията. Актуализиране на знанията за понятието <i>трагически конфликт</i> . Актуализиране на знанията за понятието <i>трагическа вина</i> .
Съдържателни акценти	1. Запознаваме с текста и изясняване на мотивацията на героите. 2. Външен трагически конфликт – между Клавдий и Хамлет. Различното отношение към властта и средствата за нейното придобиване или удържане. 3. Вътрешен трагически конфликт – архаичното желание за отмъщение и модерният принцип за санкционирано от обществото право за въздаване на справедливост. 4. Колебанията на Хамлет. Различните интерпретации на неговото бабене. 5. Хамлет като психологически образ, модел на съвременния човек. Мотивът за меланхолията. 6. Има ли вина Хамлет – обобщаваща дискусия върху мотивацията на героя и интерпретациите на неговото поведение. 7. Дискусия върху мисълта на Марк Аврелий: „Най-добротото отмъщение е да не ставаш като врага си“.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, работен лист № 23, електронен учебник
Допълнителни дейности	Самостоятелна работа с работен лист № 23. Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Проект за разбирането и изобразяването на меланхолията през вековете от времето на Шекспир до наши дни.
Задачи за контрол	Рубриката „Въпроси и задачи“ в учебника, работен лист № 23.

Тема: Хамлет и смисълът на човешкото съществуване – урок за нови знания

План на урока	1. Запознаване с текста – второ действие, втора сцена; трето действие, първа и трета сцена 2. „Хамлет“ и идеалите на ренесансовия хуманизъм. Преосмислянето на ренесансовия идеал за човека от Хамлет 3. Монологът „Да бъдеш или не“ – изборът между живота и смъртта 4. Ренесансовото схващане за разума и свободата. Паралел между „Хамлет“ и Монтен 5. Дискусия върху мисълта на Гьоте за Хамлет като „дъб, посаден в скъпоценен съсъд“
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Интерпретират текста в контекста на епохата, в която е възникнал. – Умеят да илюстрират отговорите си с примери от произведението. – Открояват проблемите и конфликтите, коментират художествените особености. – Формулират ценностите, идеите и посланията на текста.
Актуализиране на знания, умения	Знания за идеалите на ренесансовия хуманизъм. Умение за съпоставка на различни интерпретации на един мотив в няколко текста.
Съдържателни акценти	1. Запознаваме с текста и изясняване на мотивацията на героите. 2. Преосмислянето на ренесансовата концепция за човека при Хамлет – от „венец на творението“ до „квинтесенция на праха“. Разочарованието на Хамлет от липсата на идеали в заобикалящата го среда. 3. Монологът „Да бъдеш или не“: а) мотивът за смъртта като освобождение от зло в света; б) мотивът за страха от смъртта като пречка за себеосъществяването чрез действие; в) сила или слабост е самоубийството според текста? 4. Съпоставка между „Хамлет“ и откъса от есето на Монтен „Апология на Реймон Себонг“. Тезата на Монтен: разумът трябва да бъде ограничен от истини, които не подлежат на проверка. Хамлет – трагедията на „необуздания разум“, разумът, който подлага всичко на съмнение. 5. Дискутиране на изказаната във „Вилхелм Майстер“ на Гьоте теза за Хамлет като „дъб, засажен в скъпоценен съсъд“. Противоречието между изтънчеността на ума и слабостта на волята.

Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, работен лист № 23, електронен учебник
Допълнителни дейности	Самостоятелна работа с работен лист № 23. Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Работа по проект „Различните преводи на „Хамлет“ („ <i>Векът е разглобен</i> “, „ <i>да бъдеш или не</i> “).
Задачи за контрол	Рубриката „Въпроси и задачи“ в учебника, работен лист № 23.

Тема: „Хамлет“ – преводи и интерпретации – урок за упражнение

План на урока	1. „Дон Кихот“ и „Хамлет“ – съпоставка. Запознаване с текста – второ действие, втора сцена Трето действие, първа сцена и трета сцена 2. Сравнение на различни преводи на български на ключови откъси от текста на трагедията 3. Разработка на реално или въображаемо сценично представяне на избрано действие (например трето) от пиесата: а) костюми и обстановка б) подбор на актьори в) монологът на Хамлет „Да бъдеш или не“ г) актьорски задачи
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават и разбират значението на понятията <i>егоизъм, идеализъм, индивидуализъм, героизъм, нравствен подвиг</i> . – Умеят да рецитират или четат изразително, предавайки адекватно заложената в текста идея или чувство. – Съпоставят интерпретации на един мотив в няколко текста.
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знанията за начина, по който драматургичният текст се превръща в театрална постановка. Актуализиране на знанията за ценностите на Ренесансовия хуманизъм.
Съдържателни акценти	1. Да се направи задълбочена съпоставка между образите на Дон Кихот и Хамлет с оглед на опозицията „ <i>решимост – колебание</i> “, „ <i>егоизъм – жертвоготовност</i> “, „ <i>разсъждение – действие</i> “. 2. Да се изяснят и изтъкват различните смислови акценти, които различните преводи поставят. 3. Чрез поставянето на учениците в ролята на режисьора да се стимулира тяхното творческо мислене, да се обвържат проблемите и посланията на пиесата със собствения житейски опит. 4. Да се въведат учениците в механизмите за трансформиране на пиесата в театрално представление.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, работен лист № 23, електронен учебник
Допълнителни дейности	Самостоятелна работа с работен лист № 23. Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Колективно посещение на театрална постановка на „Хамлет“ или гледане на филмова версия.
Задачи за контрол	Рубриката „Да приложим“ в работен лист № 23.

Тема: Уилям Шекспир. Сонети – урок за нови знания

План на урока	1. Сонетите на Шекспир – основни теми 2. Жанрът <i>сонет</i> – основни характеристики и историческо развитие 3. Сонет 91 – запознаване с текста 4. Сонет 91 – жанрови и културно-исторически характеристики 5. Сонет 130 – запознаване с текста 6. Сонет 130 – жанрови и културно-исторически характеристики 7. Любовта при неоплатонизма – философска идея и литературни проявления
---------------	--

Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават понятията <i>лирика, лирически говорител, лирически герой</i> . – Формулират основната тема на художествения текст. – Определят особеностите на композицията. – Открояват проблемите и конфликтите, коментират художествените особености. – Формулират ценностите, идеите и посланията на текста. – Интерпретират текста в контекста на епохата, в която е възникнал. – Умеят да илюстрират отговорите си с примери от художествен текст.
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знанията за лирическо стихотворение и уменията за интерпретация на лирически текст.
Съдържателни акценти	1. Запознаване с основните теми в сонетите на Шекспир – любовта, взаимността, безсмъртието. 2. Изясняване на формалните и съдържателните характеристики на сонета – брой стихове, строфична подредба, тема и преобръщане. 3. Тълкуване и дискутиране на смисловите внушения на сонет 91 – любовта като по-голяма ценност от всички притежания, но и като заплаха за пълна лишеност. 4. Тълкуване и дискутиране на смисловите внушения на сонет 130 – функцията на отказа от клишираните описания на любимата. 5. Дискусия на начините, по които сонетите предизвикват емоционален ефект върху читателя. 6. Любовта при неоплатонизма – сила, насочваща човека към божественото начало.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, работен лист № 24, електронен учебник
Допълнителни дейности	Самостоятелна работа с работен лист № 24. Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Сравнение между преводите на Владимир Свинтила и на Валери Петров
Задачи за контрол	Задачите от рубриците „Да затвърдим и разширим знанията“ и „Да разтълкуваме художествения текст“ в работен лист № 24.

Тема: Любовта в Шекспировите сонети – урок за упражнение

План на урока	1. Определяне на характеристиките на сонета въз основа на изучаваните текстове (сонети 91 и 130) 2. Сравнение между сонет 90 на Петрарка и сонет 130 на Шекспир 3. Любовта – щастието и нещастията от притежаването. Сравнение между интерпретацията на темата в сонет 91 и откъса от Луций Аний Сенека 4. Дискусия – силен или слаб прави любовта човека
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават художествените особености на лирическото стихотворение и ги сравняват с епоса. – Могат да коментират художествените особености и въздействието на текста. – Съпоставят представянето на човека и неговия свят в епоса и в лириката.
Актуализиране на знания, умения	Актуализират се знанията за жанровите характеристики на сонета.
Съдържателни акценти	1. Разширяване и задълбочаване на знанията за тематичните и формалните характеристики на Шекспировите сонети. 2. Сравнение между сонет 90 на Петрарка и сонет 130 на Шекспир – външен облик на любимата, въздействие върху лирическия герой. Темата за паметта и болката от спомена при Петрарка. 3. Дискусия върху щастието и нещастията от това да си влюбен. Влюбеният като притежаващ най-ценното, което обаче може да бъде загубено и той да се окаже „последен бедняк“. 4. Обвързване между засегнатите в произведенията идеи и емоции и личния опит на учениците.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, работен лист № 24, електронен учебник
Допълнителни дейности	Самостоятелна работа с работен лист № 24.

Допълнителни задачи	Написване на есе по някоя от предложените теми.
Задачи за контрол	Задачите от рубриците „Да приложим наученото“ в работен лист № 24.

Тема: Ренесанс – урок за обобщение

План на урока	1. Основни характеристики на Ренесанса 2. Същност и характерни идеи на ренесансовия хуманизъм 3. Обща характеристика на литературата през Ренесанса 4. Ренесансово и средновековно изкуство – съпоставка между образа на Богородица в църквата „Св. София“ и „Сикстинската мадона“ на Рафаело 5. Ренесансовата концепция за човека (схемата на Шарл дьо Бовел) 6. Контролен тест
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават основните характеристики на Ренесанса като културна епоха. – Систематизират информация и извличат най-същественото от нея. – Сравняват интерпретацията на тема или мотив в произведения от различни епохи. – Разграничават типичните характеристики на средновековното и ренесансовото изкуство.
Актуализиране на знания, умения	Актуализират се знанията за ренесансовия хуманизъм. Актуализират се уменията за съпоставка на една тема в творби от различни културно-исторически контексти.
Съдържателни акценти	Систематизиране на най-важните черти на Ренесанса като културна епоха. Систематизиране и задълбочаване на знанията за идеите на ренесансовия хуманизъм. Прилагане на усвоените знания в съпоставката на типични за Средновековието и Ренесанса произведения. Прилагане и задълбочаване на знанията за ренесансовия хуманизъм въз основа на предложената схема на френския философ Шарл дьо Бовел. Проверка на знанията (тест).
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник, работен лист № 25, електронен учебник
Допълнителни дейности	Самостоятелна работа с работен лист № 25.
Допълнителни задачи	
Задачи за контрол	Тестовите от рубриката „Да проверим“, тестовете от работен лист № 25.

Отговори на теста:

Вариант 1

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Б	Б	Г	А	А	В	Б	В	А	Примерен отговор: Дарен с любовта, обичащият притежава най-голямото богатство. Ако бъде лишен от любовта обаче, той ще стане по-беден от най-бедните. Любовта може да бъде най-големият дар, но и най-голямото лишение. При любовта човек се поставя в зависимост от друг човек и това може да е извор както на щастие, така и на страдание.

Вариант 2

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
В	А	Б	Б	В	Б	А	Б	В	Примерен отговор: Хамлет излага оптимистичната ренесансова концепция за човека като носител на красотата, разум, душевни качества – венец на творението. Хамлет обаче е разочарован от моралния упадък на своето обкръжение и започва да се съмнява в човека. За Хамлет човекът е вече „квинтесенция на праха“ – нещо тленно, слабо, обречено на смърт и забрава.

IV. Създаване на есе

Тема: Есе по морален проблем, интерпретиран в изучен (откъс от) литературен текст – урок за нови знания (3 часа)

Особеностите на есето като текст и уменията за неговото създаване ще са предмет на обучението по български език и по литература в рамките на няколко години. Ето защо в осми клас вниманието ще е съсредоточено върху формирането на начални умения за неговото създаване.

План на урока	1. Есето като жанр. Видове есета 2. Същност на есето по морален проблем, интерпретиран в изучен (откъс от) литературен текст 3. Етапи на създаване на есе 4. Редактиране на есе 5. Критерии за оценка на есе
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават особеностите на текст разсъждение. Умеят да създават писмен текст по зададен алгоритъм.
Актуализиране на знания, умения	
Съдържателни акценти	Изясняват се произходът и значението на гумата <i>есе</i> . Представят се особеностите на есето като жанр и алгоритъмът за създаване на есе, като се поставя акцент върху всеки от етапите. Прочита се и се анализира примерът за есе по морален проблем, интерпретиран в „Илиада“. Изясняват се критериите за оценяване на есе. Посочват се начини за редактиране на грешки, допуснати при създаването на текста.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник – урочната статия, работен лист № 26 – упражнения (1 – 4) от рубриката „Да затвърдим и разширим знанията и уменията“
Допълнителни дейности	Прочит и анализ на есета от български или чужди автори по избор на учителя в зависимост от интересите на учениците.
Допълнителни задачи	
Задачи за контрол	Задача 3 от рубриката „Да затвърдим и разширим знанията и уменията“ в работен лист № 26.

Тема: Есе по морален проблем, интерпретиран в изучен (откъс от) литературен текст – урок за упражнение (2 часа)

План на урока	1. Прилики и разлики между есето и другите видове аргументативни съчинения 2. Разчитане на заглавието 3. Формулиране на теза 4. Ролята на аргументите 5. Редактиране на есе
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават понятията <i>есе, заглавие, теза, аргументи</i> . – Умеят да създават аргументативен текст.
Актуализиране на знания, умения	Актуализират се знанията за есе.
Съдържателни акценти	Създаването на есе е процес, в който се проявяват редица умения – за анализиране и съпоставка, за точно и образно изразяване, за оригинално композиране, за редактиране и т.н. Упражненията в учебника и в работните листове ще помогнат на учениците да формират и усъвършенстват тези умения, преди да започнат работа върху създаването на конкретно есе. Ето защо повечето задачи в учебника са свързани с „Илиада“ – първия литературен текст, който се изучава по програма. В зависимост от уменията на учениците в конкретен клас се изпълняват всички или част от задачите, предложени в учебника и в работен лист № 26.
Ресурси (основни и допълнителни)	учебник – урочната статия, работен лист № 26, задачите от рубриката „Да приложим наученото“
Допълнителни дейности	Прочит и анализ на ученически есета по избор.

Допълнителни задачи	Задачи по избор на учителя, съобразени с потребностите на конкретен клас.
Задачи за контрол	Задача № 8 от рубриката „Да приложим наученото“ от работен лист № 26.

Тема: Есе по морален проблем, интерпретиран в „Илиада“ – урок за упражнение (2 часа)

План на урока	1. Обсъждане на предложените заглавия и избор на тема 2. Подготовка за създаването на есето. Планиране 3. Създаване на есето по морален проблем 4. Анализ на създаденото есе и редактиране на допуснатите слабости
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават понятията <i>есе, заглавие, теза, аргументи</i> . – Умеят да създават аргументативен текст.
Актуализиране на знания, умения	Актуализират се знанията за есе.
Съдържателни акценти	Изпълняват се предложените задачи в работен лист № 27.
Ресурси (основни и допълнителни)	работен лист № 27
Допълнителни дейности	
Допълнителни задачи	
Задачи за контрол	Проверяват се и се оценяват създадените есета.

Тема: Есе по морален проблем, интерпретиран в „Антигона“ – урок за упражнение (3 часа)

План на урока	1. Обсъждане на предложените заглавия и избор на тема 2. Подготовка за създаването на есето. Планиране 3. Създаване на есето по морален проблем 4. Анализ на създаденото есе и редактиране на допуснатите слабости
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават понятията <i>есе, заглавие, теза, аргументи</i> . – Умеят да създават аргументативен текст.
Актуализиране на знания, умения	Актуализират се знанията за есе.
Съдържателни акценти	Изпълняват се предложените задачи в работен лист № 28.
Ресурси (основни и допълнителни)	работен лист № 28
Допълнителни дейности	
Допълнителни задачи	
Задачи за контрол	Проверяват се и се оценяват създадените есета.

Тема: Есе по морален проблем, интерпретиран в „За буквите“ – урок за упражнение (2 часа)

План на урока	1. Обсъждане на предложените заглавия и избор на тема 2. Подготовка за създаването на есето. Планиране 3. Създаване на есето по морален проблем 4. Анализ на създаденото есе и редактиране на допуснатите слабости
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават понятията <i>есе, заглавие, теза, аргументи</i> . – Умеят да създават аргументативен текст.
Актуализиране на знания, умения	Актуализират се знанията за есе.
Съдържателни акценти	Изпълняват се предложените задачи в работен лист № 29.
Ресурси (основни и допълнителни)	работен лист № 29
Допълнителни дейности	
Допълнителни задачи	
Задачи за контрол	Проверяват се и се оценяват създадените есета.

Тема: Есе по морален проблем, интерпретиран в „Декамерон“ – урок за упражнение (2 часа)

План на урока	1. Обсъждане на предложените заглавия и избор на тема 2. Подготовка за създаването на есето. Планиране 3. Създаване на есето по морален проблем 4. Анализ на създаденото есе и редактиране на допуснатите слабости
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават понятията <i>есе, заглавие, теза, аргументи</i> . – Умеят да създават аргументативен текст.
Актуализиране на знания, умения	Актуализират се знанията за есе.
Съдържателни акценти	Изпълняват се предложените задачи в работен лист № 30.
Ресурси (основни и допълнителни)	работен лист № 30
Допълнителни дейности	
Допълнителни задачи	
Задачи за контрол	Проверяват се и се оценяват създадените есета.

Тема: Есе по морален проблем, интерпретиран в „Дон Кихот“ – урок за упражнение (2 часа)

План на урока	1. Обсъждане на предложените заглавия и избор на тема 2. Подготовка за създаването на есето. Планиране 3. Създаване на есето по морален проблем 4. Анализ на създаденото есе и редактиране на допуснатите слабости
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават понятията <i>есе, заглавие, теза, аргументи</i> . – Умеят да създават аргументативен текст.
Актуализиране на знания, умения	Актуализират се знанията за есе.
Съдържателни акценти	Изпълняват се предложените задачи в работен лист № 31.
Ресурси (основни и допълнителни)	работен лист № 31
Допълнителни дейности	
Допълнителни задачи	
Задачи за контрол	Проверяват се и се оценяват създадените есета.

Тема: Есе по морален проблем, интерпретиран в „Хамлет“ – урок за упражнение (2 часа)

План на урока	1. Обсъждане на предложените заглавия и избор на тема 2. Подготовка за създаването на есето. Планиране 3. Създаване на есето по морален проблем 4. Анализ на създаденото есе и редактиране на допуснатите слабости
Опорни знания и умения, основни понятия	Учениците: – Познават понятията <i>есе, заглавие, теза, аргументи</i> . – Умеят да създават аргументативен текст.
Актуализиране на знания, умения	Актуализират се знанията за есе.
Съдържателни акценти	Изпълняват се предложените задачи в работен лист № 32.
Ресурси (основни и допълнителни)	работен лист № 32
Допълнителни дейности	
Допълнителни задачи	
Задачи за контрол	Проверяват се и се оценяват създадените есета.

Тема: Литературата през Античността, Средновековието и Ренесанса – урок за годишен преговор (2 часа)

План на урока	<p>1. Актуализиране на знанията за:</p> <ul style="list-style-type: none"> • особеностите на изучените през годината културни епохи на основата на следните опорни моменти за съпоставка: • времева рамка • авторитети • върховна цел на човека • светозглед • етика • естетически ценности • твореца <p>2. Преговор върху изучените през годината художествени текстове чрез попълване на таблиците от рубриката „Да приложим“</p>
Опорни знания и умения, основни понятия	<p>Учениците:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Познават изучените през годината нови понятия от програмата <i>Античност, митология, митологичен цикъл, епос, епитет, постоянен епитет, сравнение, епическо сравнение, лирика, драма, трагедия, трагически конфликт, трагически герой, катарзис, Средновековие, Библия, житие (пространно), агиография, символ, акростих, полемично слово, апология, Ренесанс, новела, роман, пародия, сонет.</i> – Познават съдържанието на изучените художествени текстове, героите, конфликтите, посланията на автора. – Умеят да илюстрират отговорите си с примери от художествен текст.
Актуализиране на знания и умения	Актуализират се знанията за изучените художествени текстове.
Съдържателни акценти	Знанията по темата се обобщават чрез беседа по предложените в учебника въпроси. Изпълняват се задачите от рубриката „Да приложим“.
Ресурси (основни и допълнителни)	урочната статия от учебника
Допълнителни дейности	Работа с ресурсите от електронния вариант на учебника.
Допълнителни задачи	Задачите от електронния вариант на учебника и неизпълнените задачи от работните листове.

Тема: Установяване на изходното равнище на знанията и уменията на учениците – контролна работа

В учебника са предложени два варианта на тест, включващи по 10 задачи, от които последната изисква създаване на кратък текст.

Верни отговори на тестовите задачи:

Вариант 1

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
В	Б	В	А	В	Г	В	Г	В	Примерен отговор: Финалът на първо действие от трагедията „Хамлет“ откроява характеристиката на героя за епохата, в която живее, както и визията му за неговата мисия на ренесансов човек. Датският принц вижда ценностния разпад на своето време и разглежда себе си като негов нравствен коректив. Хамлет осмисля живота си не само и не толкова чрез отмъщението, но и посредством трудната задача да възстанови изгубената хармония на света.

Вариант 2

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
А	Б	Б	Г	В	А	Г	Б	В	Примерен отговор: В посочения откъс вниманието се насочва към избраността на св. Кирил, който се явява пратеник на самия Бог, за да поведе народа ни по пътя на християнството чрез просвещение на роден език. Житието разкрива нравствената същност на героя и има за цел да покаже, че животът му е достоен за подражание и да накара читателите (респ. слушателите) да се поучат от него. Тази цел е утвърдена и сакрализирана посредством новозаветен библийски цитат от апостол Павел.

ПРИЛОЖЕНИЯ

Из приложение № 1 към чл. 6, ал. 1, т. 1

ИЗИСКВАНИЯ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ ПРЕДМЕТ БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА, КОМПОНЕНТ ЛИТЕРАТУРА

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: СРЕДНА

ЕТАП: ПЪРВИ ГИМНАЗИАЛЕН

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

- Овладяване на знания и придобиване на умения, свързани с различни културни епохи в световната литература и с различни периоди в българската литература.
- Развиване на умения за тълкуване на изучените творби съобразно културно-историческите им, родовите и/или жанровите им характеристики, както и съобразно принадлежността им към съответно литературно направление или проявленията на характерните му черти в тях.
- Придобиване на умения за създаване на текстове с определена комуникативна цел.

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

- 1 Компетентности в областта на българския език
- 2 Умения за общуване на чужди езици
- 3 Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите
- 4 Дигитална компетентност
- 5 Умения за учене
- 6 Социални и граждански компетентности
- 7 Инициативност и предприемчивост
- 8 Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество
- 9 Умения за подкрепа на устойчивото развитие, за здравословен начин на живот и спорт

Област на компетентност	Знания, умения и отношения	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Социокултурни компетентности	Различава светогледни идеи, характерни за различни културни епохи (Античност, Средновековие, Ренесанс, Просвещение, Романтизъм, модерност) и за различни литературни периоди (Българско възраждане, българска литература от Освобождението до Първата световна война, българска литература между двете световни войни и българска литература след Втората световна война), и обяснява прилики и разлики помежду им в контекста на културната динамика.						X		X	
	Съпоставя с личния си опит интерпретирани в изучените текстове ценности и норми, проблеми и конфликти, характерни за различни културни епохи (Античност, Средновековие, Ренесанс, Просвещение, Романтизъм, модерност) и за различни литературни периоди (Българско възраждане, българска литература от Освобождението до Първата световна война, българска литература между двете световни войни и българска литература след Втората световна война), и обосновава позиция по тях.						X		X	
	Свързва изучените творби с имената на техните автори, с жанровете, с героите, със сюжетите и с мотивите им, с културната епоха на създаването и със съответното литературно направление.						X		X	

Област на компетентност	Знания, умения и отношения	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Идентифицира и оценява в изучените текстове от различни културни епохи и/или литературни направления специфични начини за въздействие.	X				X	X		X	
	Подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна задача – изследователска, комуникативна или творческа.	X	X		X	X	X		X	
Литературни компетентности	Тълкува изучените творби от различни културни епохи (Античност, Средновековие, Ренесанс, Просвещение, Романтизъм, модерност) и от различни литературни периоди (Българско възраждане, българска литература от Освобождението до Първата световна война, между двете световни войни и след Втората световна война) съобразно културно-историческите им характеристики.						X		X	
	Разпознава словесни форми, родове и жанрове на литературата.								X	
	Тълкува изучените творби съобразно родовите и/или жанровите им характеристики.								X	
	Различава характерни черти и проявления на следните направления в литературата: Романтизъм, реализъм, модернизъм; на Българското възраждане като литературен период и тълкува изучените творби съобразно принадлежността им към съответното направление или период или съобразно проявленията на характерните му черти в тях.						X		X	
	Разпознава литературни похвати, тропи и фигури и обяснява функциите им в изучените творби.	X					X		X	
	Идентифицира и тълкува интерпретации на едни и същи мотиви и/или устойчиви сюжети в изучените творби от различни културни епохи и/или литературни направления.						X		X	
Комуникативни компетентности	Създава с определена комуникативна цел: – есе по морален проблем, интерпретиран в изучен (откъс от) текст; – есе по граждански проблем, интерпретиран в изучен (откъс от) текст; – резюме на съдържанието на (откъс от) изучен повествователен текст.	X	X		X	X	X		X	
	Спазва книжовните езикови норми.	X			X					
	Анализира и критично оценява свои и чужди текстове според осъществяването на комуникативните им цели.	X			X	X	X			

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА, КОМПОНЕНТ ЛИТЕРАТУРА, ЗА 8. КЛАС (ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНА ПОДГОТОВКА)

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Обучението по литература в VIII клас разширява и допълва овладените знания и придобитите умения в прогимназиалния етап, свързани с различни културни епохи и с тълкуване на литературен текст съобразно жанровете и културно-историческите му характеристики, както и с изграждането на комуникативните компетентности на учениците.

Очакваните резултати в областта на социокултурните компетентности са свързани с овладяването на знания за светогледните идеи на Античността, Средновековието и Ренесанса като културни епохи, както и със съотнасянето на интерпретираните в текстове от тези епохи ценности и норми, проблеми и конфликти с личния опит на ученика, а също и с познаването на отношението автор – текст – читател и с уменията за

оценяване на специфични начини на въздействие в изучените творби.

Очакваните резултати в областта на литературните компетентности са свързани с уменията за тълкуване на различни като културен произход, принадлежност към литературно направление и жанр текстове. Литературните компетентности може да се изграждат на базата на посочените в програмата творби и на други тематично близки текстове по избор на учителя.

Очакваните резултати в областта на комуникативните компетентности са свързани с уменията за създаване и възприемане на реч (есе) както откъм смисловата ѝ, така и откъм действителната ѝ страна, а също и с уменията за езиково посредничество и с интерактивните умения на ученика за културно изразяване и творчество, с развиване на неговите изследователските умения и творческо въображение.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО В КРАЯ НА КЛАСА

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ	ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ
СОЦИОКУЛТУРНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ	Различава светогледни идеи, характерни за Античността, Средновековието и Ренесанса, и обяснява прилики и разлики помежду им в контекста на културната динамика. Съпоставя с личния си опит интерпретираните в изучените текстове ценности и норми, проблеми и конфликти, характерни за Античността, Средновековието и Ренесанса, и обосновава позицията по тях. Свързва изучените творби с имената на техните автори, с жанровете, с героите, със сюжетите и с мотивите им, с културната епоха на създаването им. Идентифицира и оценява специфични начини на въздействие в изучените творби от Античността, Средновековието и Ренесанса. Подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна задача – изследователска, комуникативна или творческа.
ЛИТЕРАТУРНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ	Тълкува изучените творби от Античността, Средновековието и Ренесанса съобразно културно-историческите им характеристики. Разпознава словесни форми, родове и жанрове на литературата. Тълкува изучените творби съобразно родовете и/или жанровете им характеристики. Идентифицира и тълкува интерпретации на едни и същи мотиви и/или устойчиви сюжети в изучените творби от различни културни епохи. Разпознава литературни похвати, тропи и фигури и обяснява функциите им в изучените творби.
КОМУНИКАТИВНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ	Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучен (откъс от) литературен текст, с определена комуникативна цел. Спазва книжовните езикови правила. Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем според осъществяването на комуникативните им цели.

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Тема	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
I. Античност	<p>Познава значението на Античността като културна епоха.</p> <p>Различава отличителни за епохата на Античността светогледни идеи.</p> <p>Подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна комуникативна задача, свързана с аргументиране на позиция по отличителна за епохата на Античността светогледна идея.</p>	Античност
I.1. Старогръцка митология. Митове за Прометей, за Егип; Троянски митологичен цикъл	<p>Познава значението на понятието <i>митология</i>.</p> <p>Познава значението на понятието <i>митологичен цикъл</i>.</p> <p>Познава съдържанието на митове за Прометей, за Егип; на Троянския митологичен цикъл.</p> <p>Подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна изследователска задача, свързана с интерпретации на митовете за Прометей и/или за Егип в европейското изкуство.</p>	митология митологичен цикъл
I.2. „Илиада“ (Омир): откъси от I, VI, XXII, XXIV песен	<p>Познава значението на понятието <i>епос</i>.</p> <p>Разпознава родови характеристики на епоса, проявени в изучените откъси от „Илиада“.</p> <p>Тълкува изучените откъси от „Илиада“ съобразно жанровите и/или културно-историческите характеристики на творбата.</p> <p>Познава значението на понятието <i>епитет</i>.</p> <p>Познава значението на понятието <i>постоянен епитет</i>.</p> <p>Разпознава постоянни епитети в изучените откъси от „Илиада“ и обяснява значението им за смисъла и въздействието на творбата.</p> <p>Познава значението на понятието <i>сравнение</i>.</p> <p>Познава значението на понятието <i>епическо сравнение</i>.</p> <p>Разпознава епически сравнения в изучените откъси от „Илиада“ и обяснява функциите им.</p> <p>Съпоставя с личния си опит интерпретирани в откъсите от „Илиада“ ценности и норми, проблеми и конфликти, характерни за Античността, и обосновава позиция по тях.</p>	епос епитет постоянен епитет сравнение епическо сравнение
I.3. „Любов“ (Сафо)	<p>Познава значението на понятието <i>лирика</i>.</p> <p>Разпознава родови характеристики на лириката, проявени в „Любов“ на Сафо.</p> <p>Тълкува „Любов“ на Сафо съобразно родовите и/или културно-историческите характеристики на творбата.</p> <p>Идентифицира и оценява специфични начини на въздействие в „Любов“.</p>	лирика
I.4. „Антигона“ (Софокъл)	<p>Познава значението на понятието <i>драма</i>.</p> <p>Познава значението на понятието <i>трагедия</i>.</p> <p>Разпознава жанрови характеристики на трагедията, проявени в „Антигона“.</p> <p>Познава значението на понятието <i>трагически конфликт</i>.</p> <p>Обяснява развитието на сюжета чрез трагическия конфликт в „Антигона“.</p> <p>Познава значението на понятието <i>трагически герой</i>.</p> <p>Обяснява мотивацията за действията на героите чрез сюжета и/или чрез трагическия конфликт в „Антигона“.</p> <p>Познава значението на понятието <i>катарзис</i>.</p> <p>Оценява завършека на „Антигона“ във връзка със сюжета и/или с катарзиса.</p> <p>Тълкува „Антигона“ съобразно жанровите и/или културно-историческите характеристики на творбата.</p> <p>Съпоставя с личния си опит интерпретирани в „Антигона“ ценности и норми, проблеми и конфликти, характерни за Античността, и обосновава позиция по тях.</p>	драма трагедия трагически конфликт трагически герой катарзис
II. Средновековие	<p>Познава значението на Средновековието като културна епоха.</p> <p>Различава отличителни за епохата на Средновековието светогледни идеи.</p>	Средновековие

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
II.1. Библия. Библейски сюжети за грехопадението, Каин и Авел, Мойсей; за Иисус, за Богородица; откъси от Евангелие от Матей и от Евангелие от Йоан	<p>Познава структурата на Библията и значението ѝ за европейската култура.</p> <p>Познава библейските сюжети за грехопадението, Каин и Авел, Мойсей.</p> <p>Познава откъси от Евангелие от Матей и от Евангелие от Йоан.</p> <p>Подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна изследователска задача, свързана с интерпретации на сюжетите за грехопадението, за Каин и Авел и/или за Мойсей, за Иисус, за Богородица, както и на откъси от Евангелие от Матей и от Евангелие от Йоан, в европейското изкуство.</p>	Библия
II.2. „Пространно житие на Константин-Кирил“	<p>Различава отличителни за епохата на Средновековието светогледни идеи, проявени в „Пространно житие на Константин-Кирил“.</p> <p>Тълкува „Пространно житие на Константин-Кирил“ съобразно културно-историческите характеристики на творбата.</p> <p>Познава значението на понятието <i>агиография</i>.</p> <p>Познава значението на понятието <i>пространно житие</i>.</p> <p>Разпознава жанрови характеристики на пространното житие, проявени в „Пространно житие на Константин-Кирил“.</p> <p>Тълкува „Пространно житие на Константин-Кирил“ съобразно жанровите характеристики на творбата.</p> <p>Познава значението на понятието <i>символ</i>.</p> <p>Разпознава символи в „Пространно житие на Константин-Кирил“ и обяснява функциите им.</p>	житие (пространно) агиография символ
II.3. „Азбучна молитва“ (К. Преславски)	<p>Различава отличителни за епохата на Средновековието светогледни идеи, проявени в „Азбучна молитва“.</p> <p>Тълкува „Азбучна молитва“ съобразно културно-историческите характеристики на творбата.</p> <p>Познава значението на понятието <i>акростих</i>.</p> <p>Разпознава акростиха в „Азбучна молитва“ и обяснява функциите му.</p> <p>Идентифицира и оценява специфични начини на въздействие в „Азбучна молитва“.</p>	акростих
II.4. „За буквите“ (Черноризец Храбър)	<p>Различава отличителни за епохата на Средновековието светогледни идеи, проявени в „За буквите“.</p> <p>Тълкува „За буквите“ съобразно културно-историческите характеристики на творбата. Познава значението на понятието <i>полемично слово</i>.</p> <p>Познава значението на понятието <i>апология</i>.</p> <p>Разпознава жанрови характеристики на полемичното слово и на апологията, проявени в „За буквите“.</p> <p>Тълкува „За буквите“ съобразно жанровите характеристики на творбата.</p> <p>Съпоставя с личния си опит интерпретирани в „За буквите“ ценности и норми, проблеми и конфликти, характерни за Средновековието, и обосновава позиция по тях.</p> <p>Идентифицира и оценява специфични начини на въздействие в „За буквите“.</p>	полемично слово апология
III. Ренесанс	<p>Познава значението на Ренесанса като културна епоха.</p> <p>Различава отличителни за епохата на Ренесанса светогледни идеи.</p>	Ренесанс
III.1. Из „Декамерон“ (Дж. Бокачо): Ден първи, Новела трета – „Притчата за трите пръстена“	<p>Познава значението на понятието <i>новела</i>.</p> <p>Разпознава жанрови характеристики на новелата, проявени в „Притчата за трите пръстена“.</p> <p>Тълкува новелата „Притчата за трите пръстена“ съобразно жанровите и/или културно-историческите характеристики на творбата.</p> <p>Идентифицира и оценява специфични начини на въздействие в „Притчата за трите пръстена“.</p>	новела

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
III.2. Из „Дон Кихот“ (М. де Сервантес): I и VIII глава	Разпознава родови характеристики на епоса, проявени в романа „Дон Кихот“. Познава значението на понятието <i>роман</i> . Разпознава жанрови характеристики на романа, проявени в „Дон Кихот“. Тълкува изучените откъси от „Дон Кихот“ съобразно жанровите и/или културно-историческите характеристики на творбата. Познава значението на понятието <i>пародия</i> . Разпознава пародията в изучените откъси от „Дон Кихот“ и обяснява функциите ѝ. Съпоставя с личния си опит интерпретирани в откъсите от „Дон Кихот“ ценности и норми, проблеми и конфликти, характерни за Ренесанса, и обосновава позицията по тях.	роман пародия
III.3. „Хамлет“ (У. Шекспир)	Разпознава жанрови характеристики на трагедията, проявени в „Хамлет“. Обяснява развитието на сюжета чрез трагическия конфликт в „Хамлет“. Обяснява мотивацията за действията на героите чрез сюжета и/или трагическия конфликт в „Хамлет“. Тълкува „Хамлет“ съобразно жанровите и/или културно-историческите характеристики на творбата. Съпоставя с личния си опит интерпретирани в „Хамлет“ ценности и норми, проблеми и конфликти, характерни за Ренесанса, и обосновава позицията по тях. Подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна творческа задача, свързана с драматизацията на „Хамлет“.	
III.4. Сонет 91 („Един се хвали с ловкост и успехи...“), Сонет 130 („Очите ѝ не са звезди...“) (У. Шекспир)	Познава значението на понятието <i>сонет</i> . Разпознава жанрови характеристики на сонета, проявени в творба на У. Шекспир. Тълкува сонет на У. Шекспир съобразно жанровите и/или културно-историческите му характеристики. Идентифицира и оценява специфични начини на въздействие в сонет на У. Шекспир.	сонет

В часовете за развиване на комуникативните компетентности в компонента ЛИТЕРАТУРА се предлагат 18 часа върху следните теми:

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
Есе по морален проблем, интерпретиран в изучен (откъс от) литературен текст	Познава особеностите на есето. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучен (откъс от) литературен текст. Спазва книжовните езикови правила. Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем.	

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНО ПРОЦЕНТНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАДЪЛЖИТЕЛНИТЕ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ ЗА ГОДИНАТА

Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА в VIII клас е 144 часа – 72 часа за български език (от които 18 часа за развиване на комуникативните компетентности) и 72 часа за литература (от които 18 часа за развиване на комуникативните компетентности).

Седмичният брой часове за изучаване на учебния предмет БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА в VIII клас е 4 часа – 2 часа за български език (от които 0,5 час за развиване на комуникативните компетентности)

и 2 часа за литература (от които 0,5 час за развиване на комуникативните компетентности).

Препоръчително разпределение на часовете в компонента ЛИТЕРАТУРА:

Препоръчително разпределение на часовете:	
За нови знания	44%
За упражнения	36%
За преговор	6%
За обобщение	6%
За контролни и за класни работи	8%

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Съотношение при формиране на срочна и на годишна оценка:

Текущи оценки от устни и от писмени изпитвания	60%
Оценки от контролни и от класни работи	20%
Оценки от групи участия (работа в час, изпълнение на домашни работи, работа по групи и др.)	20%

ДЕЙНОСТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ, КАКТО И МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ

Ключови компетентности	Дейности и междупредметни връзки
Компетентности в областта на българския език	Създаване на писмени и на устни текстове, съобразени с книжовните езикови правила. Извличане и обработване на информация от текстове в съответствие с книжовните езикови правила.
Умения за общуване на чужди езици	Съпоставяне на превод от/на чужд език като форма на езиково посредничество с трансформации на интерпретации на мотив и/или устойчив („странстващ“) сюжет в изучен текст от дадена културна епоха на езика на друга културна епоха (в т.ч. и на съвременната) и/или на друго изкуство като други форми на същото комуникативно умение. Съпоставяне на изучените в часовете по литература текстове с текстове, изучени в часовете по чужд език, въз основа на обща принадлежност към културна епоха или жанр.
Дигитална компетентност	Използване на книги от електронни библиотеки и на други електронно базирани информационни източници за изпълнение на конкретна задача – изследователска, комуникативна или творческа. Използване на мултимедия за представяне на продукти от изпълнение на конкретна задача – изследователска, комуникативна или творческа.
Умения за учене	Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или на комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.
Социални и граждански компетентности	Съпоставяне и различаване на светогледните идеи, характерни за Античността, Средновековието, Ренесанса и съвременната епоха. Съпоставяне и различаване на историческите и литературните интерпретации на светогледните идеи, характерни за Античността, Средновековието, Ренесанса и съвременната епоха.
Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество	Изразяване на впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми с помощта на различни езици – вербален, визуален (в т.ч. и изобразителен), музикален.

Библиография

Античност

- Антична литература. Енциклопедичен справочник. Съст. Б. Богданов, А. Николова. София: Отворено общество, 1996.
- Антична поезия. Антология. Съст. и прев. Б. Георгиев. София: Народна култура, 1970.
- Антични трагедии. Прев. Ал. Ничев. София: Отечество (Библиотека за ученика), 1985.
- Аполодор. Митологическа библиотека. Прев. М. Славова. София: Наука и изкуство, 1992.
- Аристотел. За поетическото изкуство. Прев. Ал. Ничев. София: Наука и изкуство, 1975.
- Батаклиев, Г. Антична митология. София: Петър Берон, 1985.
- Богданов, Б. (съст.). Традиция, литература, действителност. София: Наука и изкуство, 1992.
- Богданов, Б. Омировият епос. София: Народна просвета, 1976.
- Богданов, Б. От Омир до Еврипид. Пловдив: УИ „Св. Климент Охридски“, 1993.
- Богданов, Б. Старогръцката литература. Исторически особености и жанрово многообразие. София: Просвета, 1992.
- Вернан, Ж.-П. Древногръцки митове. София: Лик, 2001.
- Грейвз, Р. Гръцките митове. Т. 1 – 2. София: Нов златорог, 2008 – 2013.
- Дьотиен, М. Изобретяване на митологията. София: Лик, 2004.
- Кун, Н. Старогръцки легенди и митове. София: Наука и изкуство, 1979.
- Ников, И., Д. Георгиев, А. Гинев. Антична литература. Учебно помагало. София: Изток-Запад, 2011.
- Николова, Д., С. Черпокова. От разказа към мита. Пловдив: Хермес, 1997.
- Николчина, М. Прометей като културен герой. – В: Митът за Прометей и поетиката на английския романтизъм. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 1988.
- Омир. Илиада. Прев. А. Милев и Бл. Димитрова. София: Народна култура, 1969.
- Сафо. 100+1 фрагмента. Прев. Я. Букова. София: Стигмати, 2009.
- Старогръцка лирика. Двуетична антология (съст. Д. Николова). Пловдив: Летера, 2001.
- Тронски, И. М. История на античната литература. София: Наука и изкуство, 1965.
- Хезиод. Теогония. Дела и дни. Омирови химни. Прев. Ст. Недялкова. София: Народна култура, 1988.

Средновековие

- Библейски речник. (рег. Д. Уилямс). София: Нов човек, 1994.
- Бичков, В. Византийска естетика. Теоретически проблеми. София: Наука и изкуство, 1984.
- Българско средновековие. Сборник в чест на акад. Дуйчев. София: Наука и изкуство, 1980.
- Винхелман, Фр. История на ранното християнство. София: Лик, 2001.
- Джамбелука-Косова, А. Черноризец Храбър. О писменех. София: Издателство на БАН, 1980.
- Дуйчев, Ив. Проучвания върху средновековната българска история и култура. София: Наука и изкуство, 1981.
- Иванова, Кл. В началото бе книгата. София: Ариадна, 1983.
- История, изкуство и култура в средновековна България (сб. статии). Съст. В. Гюзелев. София: Народна просвета, 1981.
- Кирило-Методиевска енциклопедия. Т. I (А-З). Гл. рег. П. Динеков. София: Университетско издателство, 1985.
- Кирило-Методиевска енциклопедия. Т. II (И-О). София: УИ „Св. Климент Охридски“, 1995.
- Константин-Кирил Философ. Български и славянски първоучител (сб. със статии). София: Наука и изкуство, 1983.
- Коев, Т., Г. Бакалов. Въведение в християнството. София: Булвест 2000, 1992.
- Косидовски, З. Библейски сказания. София: Наука и изкуство, 1980.
- Косидовски, З. Евангелски сказания. София: Наука и изкуство, 1982.
- Лотман, Ю. Поетика. Типология на културата. София: Народна култура, 1990.
- Петканова, Д. Средновековна литературна символика. София: Време, 1994.
- Петканова, Д. Старобългарска литература IX – XVIII в. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 1992.
- Пикио, Р. Православното славянство и старобългарската културна традиция. София: „Св. Климент Охридски“, 1993.
- Станчев, Кр. Поетика на старобългарската литература (Основни принципи и проблеми). София: Наука и изкуство, 1982.

Станчев, Кр. *Стилистика и жанрове на старобългарската литература*. София: Просвета, 1985.
Старобългарска литература. Енциклопедичен речник. София: Петър Берон, 1992.
Фрай, Н. *Великият код. Библия и литература*. София: Гал-Ико, 1993.

Ренесанс

100 български пародии от първата четвърт на XX век. София: Български писател, 1988.
Баткин, Л. *Итальянское Возрождение: проблемы и люди*. Москва: РГГУ, 1995.
Буркхарт, Я. *Култура и изкуство на Ренесанса в Италия*. София: Наука и изкуство, 1987.
Бърк, П. *Ренесансът*. София: Кралица Маб, 2000.
Протохристова, Кл. *Западноевропейска литература*. Пловдив: Летера, 2003.
Кундера, Милан. *Изкуството на романа*. София: Колибри, 2007.
Макиавели, Н. *Владетелят*, пр. Сава Славчев. София: Изток-Запад, 2014.
Малори, Томас. *Смъртта на Артур*. Т 1, пр. Мария Ранкова. София: Народна култура, 1989.
Мирангола, Дж. *Реч за достойнството на човека*, пр. Теодор Хрисчев. София: Изток-Запад, 2015.
Монтен, М. *Апология на Реймон Себонг*. В: Мишел дьо Монтен, *Опиту*. Книга втора, пр. от френски
Тодор Чакъров, София: Наука и изкуство, 1975.
Тургенев, И. *Гамлет и Дон Кихот*. – В: Мигель де Сервантес Сааведра, *Хитроумный идальго Дон Кихот Ламанчский*. Том I. Москва: Наука, 1983.
Фичино, М. *Коментар върху Платоновия „Пир“ за любовта*, пр. Цочо Бояджиев. София: Гал-Ико, 1993.
Хаджикосев, С. *Западноевропейска литература*. Част първа. София: Сиела, 2012.
Echevarria, R. G., *Cervantes' Don Quixote*. Yale University Press, 2015
Garin, E. „Interpretations of Renaissance“. –
В: Bloom, Harold (ed.), *Italian Renaissance*, Chelsey House Publications, 2004.
The Humanism of Leonardo Bruni: selected texts /translations and introductions by Gordon Griffiths, James Hankins, David Thompson/. Binghamton, N.Y. Renaissance Society of America, 1987.

Препоръчителна литература за самостоятелно четене във връзка с новата учебна програма за девети клас

„Пътешествията на Гъливер“, *Джонатан Суифт*
„Дон Жуан“, *Джордж Байрон*
„Евгений Онегин“, *Александър Пушкин*
„Дядо Горио“, *Оноре дьо Балзак*
„Мадам Бовари“, *Гюстав Флобер*
„Сплин“, *Шарл Бодлер*

„Есенна песен“, *Пол Верлен*
„История славянобългарска“, *Паисий Хилендарски*
„Изворът на Белоногата“, *Петко Рачев Славейков*
„Майце си“, „Моята молитва“, „Хаджи Димитър“, „Обесването на Васил Левски“, „Странник“, *Христо Ботев*

Съдържание

Преговор	3	II. Средновековие	
Особености на обучението по литература в 8. клас	4	Средновековието като културна епоха	43
Учебен комплект по литература за 8. клас на издателство „Булвест 2000“	6	Библията	43
1. Учебникът по литература за 8. клас – съдържателни, структурни и функционални особености	6	Пространно житие на св. Кирил	45
2. Особенности на електронния вариант на учебника по литература за 8. клас	7	„Азбучна молитва“	46
3. Специфика на комплекта работни листове по литература за 8. клас	8	„За буквите“ от Черноризец Храбър	47
4. Книга за учителя – предназначение и съдържание	8	Средновековие – обобщение	48
Педагогическа технология, използвана за реализиране на учебната програма в учебния комплект по литература	10	III. Ренесанс	
1. Педагогическата технология като процедура	10	Ренесансът като културна епоха	50
2. Методи, похвати, форми и средства, използвани в учебника	10	Джовани Бокачо. „Декамерон“	50
3. Проверка, оценка и самооценка на знанията и на уменията на учениците – възможности, предложени в учебника	11	Мигел де Сервантес. „Дон Кихот“	52
Работа с учебника по литература за 8. клас на издателство „Булвест 2000“	13	Уилям Шекспир. „Хамлет“	55
Примерно годишно разпределение на темите от учебното съдържание по литература за 8. клас	15	Уилям Шекспир. Сонети	57
Методически насоки и разработки на уроците, включени в учебника по литература за 8. клас	31	Ренесанс – обобщение	59
В света на българската литература – начален преговор	31	IV. Създаване на есе	
I. Античност		Есе по морален проблем, интерпретиран в изучен (откъс от) литературен текст	60
Античността като културна епоха	33	Литературата през Античността, Средновековието и Ренесанса	63
Старогръцка митология	33	Приложения	
Омир. „Илиада“	35	Изисквания за резултатите от обучението по учебния предмет български език и литература, компонент литература	65
Сафо. „Любов“	37	Учебна програма по български език и литература, компонент литература, за VIII клас (общообразователна подготовка)	67
Софокъл. „Антигона“	38	Библиография	72
Античност – обобщение	41	Препоръчителна литература за самостоятелно четене във връзка с новата учебна програма за девети клас	73

БЕЛЕЖКИ

A series of horizontal dotted lines for writing notes.

КНИГА ЗА УЧИТЕЛЯ
ЛИТЕРАТУРА
за 8. клас

Автори

Илияна Кръстева
проф. г-р Виолета Герджикова
доц. г-р Бойко Пенчев
Олга Попова

Редактор

Олга Попова

Графичен дизайн

Ивац Христов

Коректор

Мила Томанова

Българска. Първо издание, 2017
Формат 60x90/8. Печатни коли 9,5
ISBN 978-954-18-1059-0
№ 17-08210040-17

Издателство

Булвест 2000
1505 София, ул. „Васил Друмев“ 36
тел.: (02) 8061 300, факс: (02) 8061 313

Печат

„БУЛВЕСТ ПРИНТ“ АД

БЕЗПЛАТЕН ЕКЗЕМПЛЯР